

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

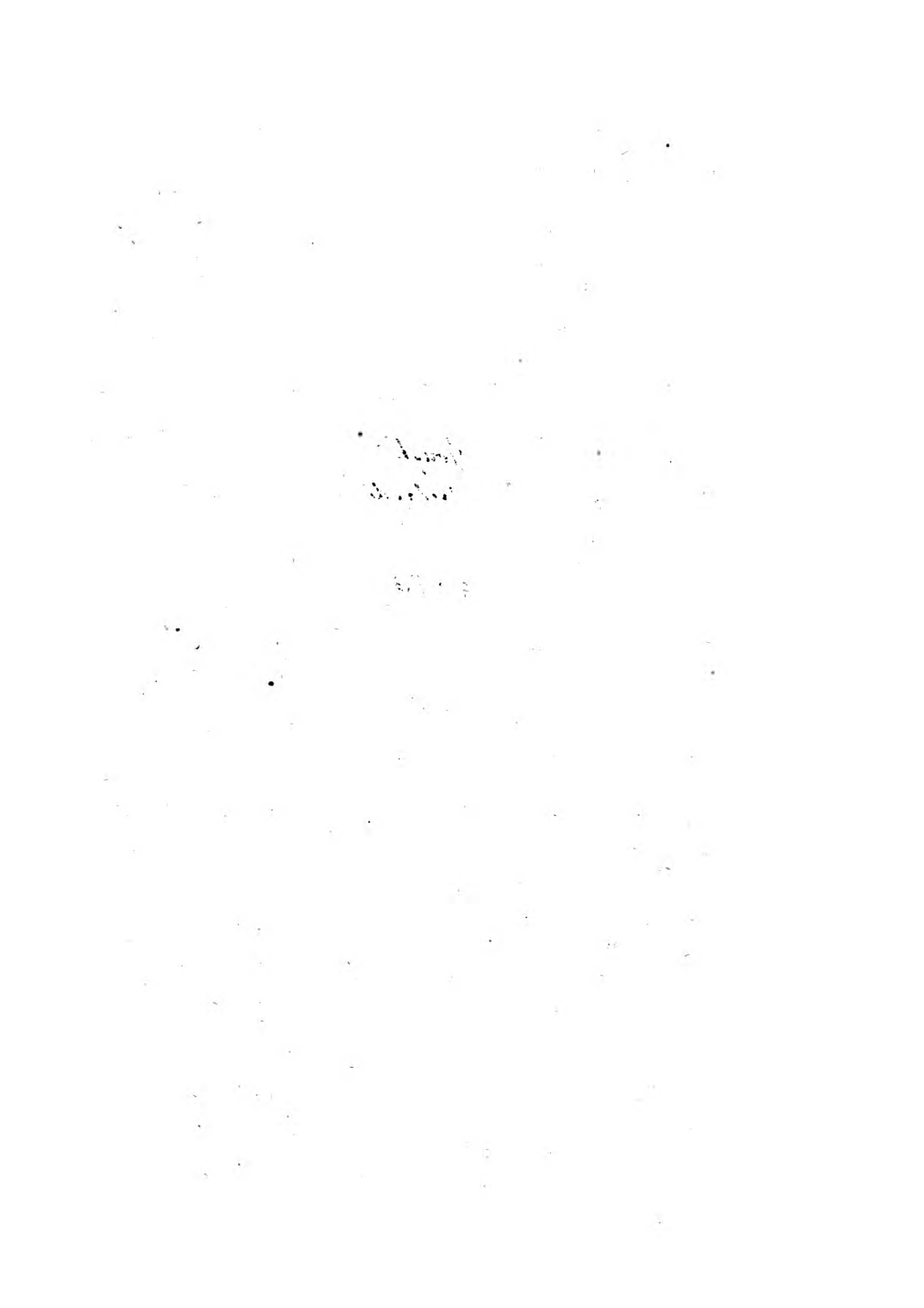

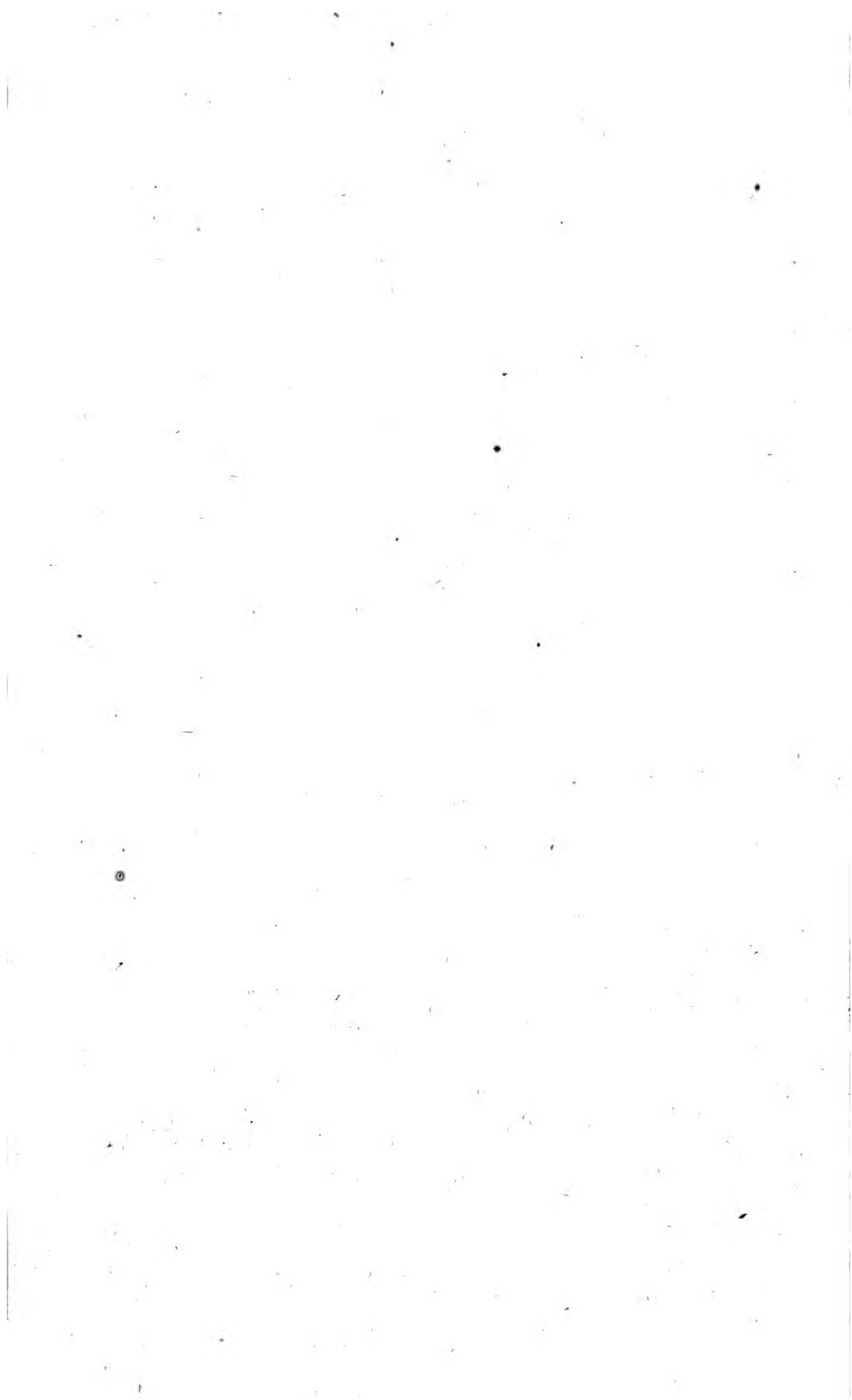
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

Gough
Ireland
Add.
4523

PHINGALĒIS,

SIVE

HIBERNIA LIBERATA,

Epicum Ossianis Poema,

E CELTICO SERMONE CONVERSUM,

TRIBUS PRAEMISSIS DISPUTATIONIBUS,

ET SUBSEQUENTIBUS NOTIS;

BENIGNEQUE ANNUENTI,

AUGUSTO FREDERICO,

Serenissimo Sussexiae Duci,

DICATUM.

AB ALEXANDRO MACDONALD.

Edinburgi:

TYPIS MANDAVIT JOANNES MOIR:
VENDITUR EDINBURGI à LAING, à CADELL ET DAVIES
LONDINI, ET DUBLINI à CUMMING.

MDCCCXX.

Gough Ireland Add

ENTERED IN STATIONERS HALL.

AUGUSTO FREDERICO,

Serenissimo Sussexiae Duci,

ALEXANDER MACDONALD.

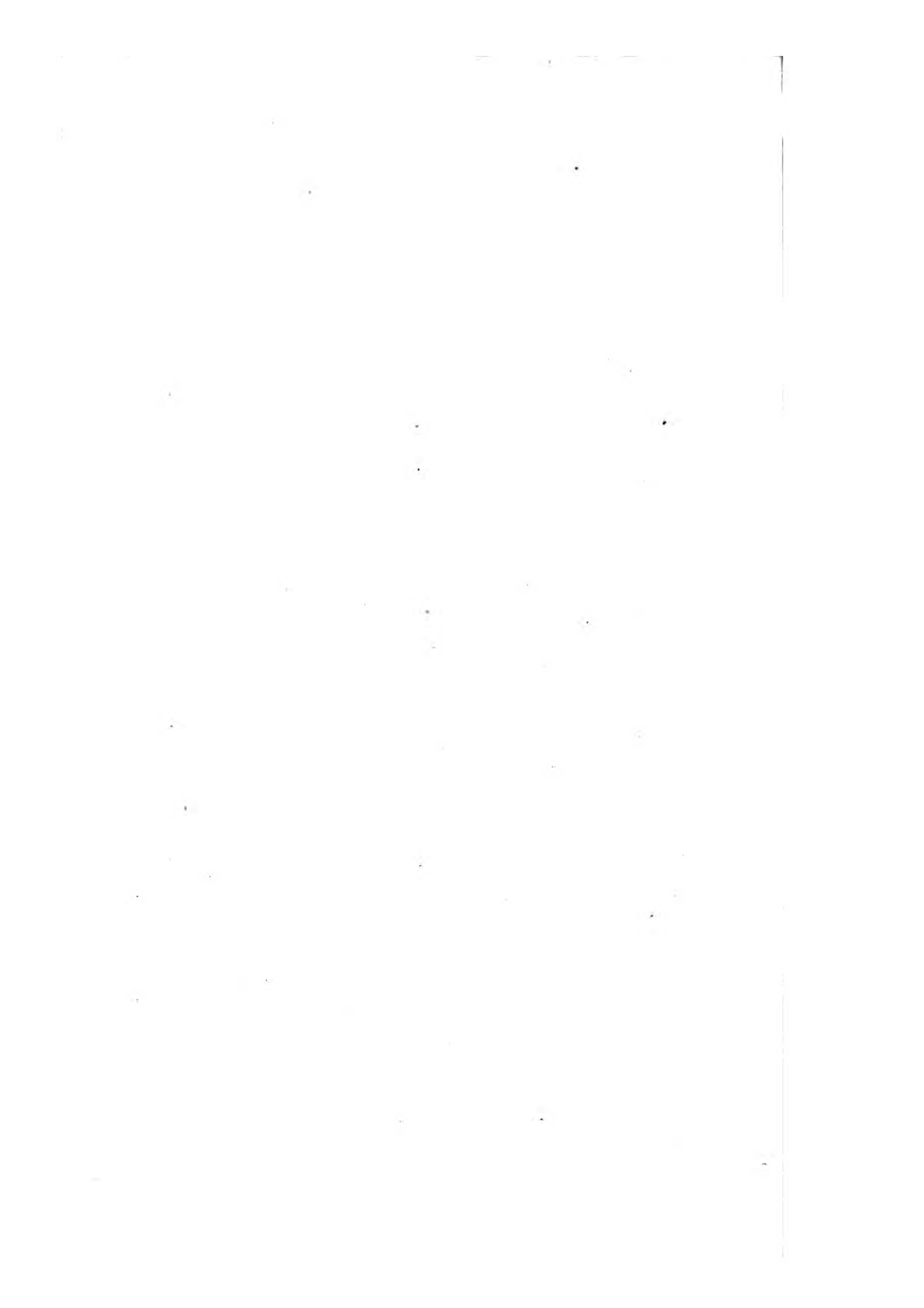

PULCHRA, Caledonio jamdudum condita versu,
Carmina fert animus latè vulgare per orbem :
Non injussa cano ; mihi nec fiducia cedit,
Auspiciis firmata tuis, Auguste, secundis,
Regie dux, alnum dat cui Sussexia nomen,
Quique genus sceptrumque ornas famamque Tuorum.

Nunc, age, diductas verbis numeroque Maronis,
Accipe Phingaleas laudes, quas ore sonoro
Saepius Ossianes cecinit convallibus altis ;
Inde novos dabitur fòrs me, vir magne, labores
Vincere, virtutemque tuis extendere factis,
Brachia Telluri quà porrigit Amphitrite,
Dum vaga saecla reget Coelus, dum sidera pascet.

Crieff, Idibus Maji }
MDCCCXX.

PRAEMISSAE DISPUTATIONES.

OSSIANIS conversurus Phingalèiden, paucisque ego contentus lectoribus, tria praefabor. Primum de vetustate disseram poëmatum, quae tribuuntur Ossiani; deinde de Phingalèidos dicam genere, contendamque esse pulcherrimum; exponam denique quid de optimâ sentiam interpretatione, Latinisque condendis versibus.

I.

Ossianis poëmata primus Anglicâ solutâque oratione vertit, superioris saeculi annis 1760, 1761, Jacobus Macphersonus. Nec mora, per Magnam Britanniam Hiberniamque avidissimè lecta sunt. Hinc in exteras derivata gentes, summis per Gallias, Italiam, Germaniamque laudibus efferuntur.

Quod autem diu multùmque fuerat optatum, quodque unum ad exortam de Ossiane pacandam controversiam maximè pertinebat, effectum tandem aliquando fuit, sollicitantibus viris clarissimis, inprimisque Joanne Macgregorio, equite, cujus est immortale decus. Londini namque prodiêrunt in lucem, anno R. S. 1807, ipsamet Gaëlica, sive Celtica poëmata, cum Latinâ singularum vocum interpretatione; additæque fuerunt hae disputationes, queis omne sublatum, vel minimum, de vatis Caledonii vetustate dubium videatur. Quae fusiùs per primum tertiumque tanti operis volumina tam lucido disseruntur ordine, tam mirâ doctrinâ dicendique robore, in rem congeram meam; ac postea ostendam nullius esse momenti, quae ab adversariis objiciuntur.

Si quis Æneiden sibi, aliive nunc vindicare vellet, totus reclamaret orbis terrarum, quaquà notum est nobile hoc poëma; hominisque novi insanum testaretur ausum. Nec secùs reclamant plurima, eaque gravissima, per omnes Caledoniae fines, vehe-

menterque obstant, ne Anglico interpreti, tanquam conditori, tribuatur quod vulgatum est Ossianis nomine opus.

Reclamant, quae proprio extulisse penu constat Jacobum Macphersonum ; quorum unum funestavit Mortis nomine, alterum speciosè Monticolam appellavit. At ea tam rudi conscripta sunt Minervâ, ut plerosque lateant, atque ab omnibus prorsus contemnantur. Nec aliter sentiendum, sentiuntque quotquot sapiunt, de hominis deperditâ in Homero reddendo Anglicè operâ. Quae verò è Gaëlico translulerat, magno in honore ubivis gentium habentur.

Reclamat Gaëlicum exemplar, propriâ Macphersoni exaratum manu, quod ubique leni fluit agmine, sibi optimè cohaeret nitetque. Anglica porrò interpretatio non solum laborat plerùmque, anhelatque impedita, veluti si quis adversum conscendat clivum, sed et plurima prae se fert in antetypum nullatèus convenientia, immo maximè disjuncta et contraria. Hinc Anglicum interpretem,

licet natione Scotum, saepiùs non intellexisse quae vertebat, ostendit Thomas Rossus, exponendo primum Phingalèidos librum; itidèmq̃ue passim doctus vir ille, qui Gaëlica haec omnia scripta, a Macphersono tradita, totidem Latinis explicat verbis. Si laborandum nobis est aliquando, si multùm sudandum, algendumve, ut aliorum assequamur mentem, tenebris obvolutam, quae nostro conficimus Marte, facilè attingimus.

Reclamant omnes, qui, comites additi Macphersono, cum ipso in conquirendis Ossianis carminibus, excipiendis ex hominum memoriâ, transcribendis, et explicandis operam navârunt.

Reclamant, quae conquisivit cultissimo vir ingenio et fide integerrimâ, Joannes Smithaeus, eorum similia, quae interpretatus fuerat Macphersonus. Sunt quidem alia prorsus, sed eòdem respiciunt, eundemque ducunt spiritum.

Facies non omnibus una,
Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.

Immo ex his, quae ediderat Macphersonus, inveniebat plura Smithaeus, licet haec non insequeretur.

Reclamat initum anno 1739 a Ministro Popeo consilium colligendi carmina Ossianis. Reclamant maximè, quae conquisiverat Joannes Farquarsonus ante annum 1745, ac literis mandarata, secumque Duacum detulit. Haec autem venerandus senex, Scotorum Duacensi praepositus collegio, cum iis conferebat, quae postea Macphersonus protulit Anglicè; ac plerumque convenire testabatur.

Reclamant Caledoniae montes, flumina, valles, arces, antra, hisque similia; quae post hominum memoriam ad hunc usque diem nominibus notantur Phingalis, Ossianis, Cuchullinis, aliorumque heroum, quos hisce mistos carminibus legimus.

Reclamant quotquot rerum nostrarum habemus antiquos scriptores. Barbourius enim, Boethius,

Buchananus, Leslaeus, Gavinus Duglassius, Hailsius, Lindseius, et Nicolsonus, haec sibi Ossianis carmina nota fuisse sat significarunt.

Quid moror? Reclamat vel tota Caledonia, quae, nubem obtendens spectatissimorum testium, qui cogniti planè sunt ex his gravissimis epistolis, undique ad Blairum, Edinburgi degentem, hac super re missis, Ossianis opus, diu sibi notissimum, Macphersono, aliive cuivis adscribi homini novo non dat, non sinit, non patitur. Obstupuère itaque nostri, cum primùm dubitari coeptum, utrum, quae sermone donarat Anglico Jacobus Macphersonus, vetusta, recentiorave forent carmina. Nec mirum, siquidem adhuc pueri his audiendis oblectabantur ipsi, longasque ducebant noctes; adolescentes autem facti his acuebantur ad fortia; senesque solabantur taedia senectutis. Hinc id omne dubii in homines rerum nostrarum prorsus ignaros, atque infestis se erga nos agentes animis refulderunt.

Primus interpretem, quasi impudentissimum mendacem, invasit Samuel Johnsonus, vir Anglus, litterisque Anglicis multùm exercitus. Hujus institit vestigiis Shavius, Scotus, ex insulâ oriundus Araniâ. His fuerat, sub initium, fòrs condonandum, donec res fuisset ad veritatis trutinam revocata. Infestior adhuc, licet simulâtius, subsequutus est Micolumbus Laingius, vir Orcadicus; qui eò devenit, adeoque omnem abjecit verecundiam, ut anno 1805, Ossianis opera vulgarit nomine Macphersoni, atque hoc suum facinus ratiunculis quibuslibet defendere nitatur. En Triumviratus, Ossianis famae, si minùs noxius, certò tamen hostilis aequè ac Romanae Reipublicae fuerunt Octavianus, Lepidus, Antoniusque.

Non est cur pluribus cum duobus primis agam; quorum alter, Johnsonus nempè, montanus ut aper, dentibus infrendens, in Scotos Scoticumque omne ferebatur. Ipse etenim palam significavit se, nubibus obvolutum livoris, tempestatibusque odii plusquam civilis abreptum, aberravisse veritatis tra-

mite, quum in Macphersonum, ipsiusque populares debacchatus est. Ajebat is Caledonum eloquium rudissimum esse, ipsos omnino barbaros, ac nihil, nisi crassè, mente concipere, nihil, nisi crassè verbis enunciare. Quis vero non intelligit hominem de incognitis protulisse judicium? Nil enim scire se Gaëlicè fatetur. Contendit nullum ingenii egregium opus potuisse confici sine litterarum adminiculis; quod quàm falsum est, ut ex aliis pluribus, sic illustri patet exemplo Homeri, qui nihil scripsit, cujusque Rhapsodiae diu post ipsius obitum recitatae sunt, donec has demum in Graeciam intulerit Licurgus; Solonque, ac Pisistratus, hujusque filius, Hipparchus, in eam redegerint formam, quam admiratus est saeculorum ordo. Nullibi extare Gaëlica poëmata tubâ canebat. Prodierunt; instructum ut agmen, aperto stant campi aequore; mihi, aliisque oblectant animum. Cessit e vivis Johnsonus, suos jam passus manes. Cedat acie Shavius, qui se inde cessurum promiserat, si quis vel digito quodvis monstrâset Gaëlicum exemplar poëmatum, quae Ossiani vindicabantur.

Ad te nunc convertor, Laingi. Non mihi est Herculis robur; at in te jaculabo telum sat penetrabile. Attolle, si vis, clypeum; ac scito in hoc unum à me dirigi oculorum acies, ut, quae vulgarat Macphersonus, dixitque a se conversa, quopiam probatissimo suffragante teste, poëmata Ossiani, veteri Caledonio vati, tribuantur. Jam verò tota Caledonia, cui quidquid hujus rei est, fas erat uni cognoscere, facta mihi testis suffragatur. Verte te in mille facies; transfixus hoc meo telo jaces. Tradidit Homerum Graecia, Virgilium Italia, tradit item Ossianem Caledonia.

Perpendere juvat, quae sparserat adversarius, antequam stratus fuerit humi. Animadvertendum primùm, si quid denegetur, quod testibus optimis solummodo confirmari oportet, ac jam confirmatum est, frustrà, qui negat, iis niti, quae mentis penu, per inania vagantis, avocantur. Nam quae indè petuntur, nil roboris habent, nil splendoris. Corporum fieri ullum motum posse negabat Zeno; cognoscere nos quaevis extare omnino corpora Berk-

leius ; quidvis esse praeter unam ingentem molem, mente praeditam, atque in immensum facies variantem, Spinosa ; atque haec illi miris astruere subtilitatibus conantur. Qui porro iis refellendis immoraretur, operam perderet oleumque : nec video quò tandem ad se revocentur, nisi eo validissimo argumento, quo, magnus ille Dialecticae magister, Aristoteles docebat talia delirantes oportere redargui.

En nunc Achilleum, si superis placet, nostri philosophi argumentum ! Quae tribuuntur Ossiani carmina, non ejus esse possunt ; itaque non sunt. Si, quod primum hîc est, concedatur, non est cur postremum negetur. At mihi fas totum hoc, quantumcunque est, convertere. Haec carmina sunt Ossianis : quis ergo neget illius esse potuisse ? Dialecticam utrinque videmur callere. Jam ego rem confirmavi meam ; eoque usus fui disciplinae doctrinaeque genere, quo rejecto, actum est de Homero, Virgilio, aliisque quibuslibet auctoribus, qui quâcunque terrae plagâ, quovisve tempore flo-

ruerunt. Adversarius autem meus, latissimè vagatus, digladiatur. Ait enim : quae deferuntur Ossiani carmina, miram depingunt morum amoenitatem, quum constat ex Romanis Scriptoribus, ut Ammiano Marcellino, ipsum, siquidem extiterit, fuisse cum omnibus suis immanitate barbarum. Quì potuit ergo haec condere carmina? Proh hominum fidem! ubinam gentium sumus? Quae quantaque morum barbaries ubique viget? quàm multa perpetrantur immanissima per omnes cultiores Europae terras, quae Divinas Christi profitentur institutiones? Priscos omitto Graecos, ipsorumque clarissimum poëtam, Homerum; festino Romam, cujus copiis maximè fidit Laingius. Eleganter de Romanis dixit Buchananus noster.

Roma armis terram, ratibusque subegerat undas,
Atque iidem fines urbis et orbis erant.

Hinc superbierat Roma; illiusque scriptores, ut Ammianus, alique sui similes, qui nunquam Caledoniae oras populosque viderant, quique, quascunque gentes Romana dominandi cupido nondum fre-

gisset, barbariae immanitatisque notis designabant, non omnem merentur fidem, si quid durius in majores nostros scriptum reliquerunt. Quae scribebant, ab iis didicerunt, quos nostris nos armis perterrefecimus.

Fortia Trojani gesserunt Romulidae ; fortia quoque Phingalei Caledones. Quo turbine fas nobis contorquere hastas Romanae expertae sunt Legiones. Aggeribus murorum extruendis, et à mari ad mare trans hanc insulam diducendis frustrà laborarunt ; frustrà nostrorum montium fauces occupavêre, praesidiisque muniêrunt. Irruimus, perrupimus, dejecimus haec omnia ; magnificè vicimus. Qui per Meridionales plagas in id devenerant inertiae, ut a Romanis passi sint debellari, assuetique jugo conquieverint, nostris se dedere gladiis, aut fluctibus se amandare devorantibus compulimus. Ex Hiberniâ reversos solo animisque recepimus nostris. Indè Kennethus, rex noster, in Pictos movit arma, debellatosque inter sui posuit sedem imperii. Hostiliter in nos incursantes, Danos man-

dabamus tumulo, ut pelago prodibant. Ex Angliâ, Normaniâ, et Belgio profugos civitate donavimus; atque hi in unum nobiscum populum coiêrunt. Abs extremis Carnabiis trans Bodotriæ Glottæque aestuaria ad usque Northumbrios imperium protulimus. Quid patriæ possit amor, sanaeque studium libertatis, demonstravit eques noster, præstantissimus Vallas; quid mens invicta malis, rex Brussius, Tot alma tandem regum progenies, Jacobus Sextus, suscepit Britanniae totius, atque Hiberniae, insularumque adjacentium gestandum dextrâ sceptrum; hodièque gestat sanguis Caledonius,

Juraque dat populis, quaquà sol aureus orbem
Respicit.

Invictas quid gentes traduxit Roma, omnium ipsa bellua immanissima, quae vel ab uberibus fota fuerat sanguine, creverat in immensum cruore satiata, tot proculcârat populos pede cruentato, toties in se suaque saevierat viscera? Haec tamen turbulentissimis enixa est temporibus M. T. Cicero-
nem, cujus animum non capiebant orbis angustiae;

blandum enixa est Virgilium, spem alteram. Quidnè ergo genuerit Ossianem vetus Caledonia, qui suis praestaret carminibus, ut, quorum victricia repulimus tela, nec ipsis admodùm ingenii splendore cedere videremur?

Respublicae, regumque ditiones maribus, fluminibus ac montibus definitae sunt, veluti quibusdam metis; posuitque Deus florentissimis quoque regnis statuta rerum tempora. Non his tamen limitibus terminantur virtutes ac vitia. Nobiscum enim pullulant, ubicunque sumus; humanumque genus in aevum sequuntur. Poëtarum autem est, quos laudant, magnificè laudare; omniumque est ab iis se avertere, quae minùs in amicis fulgent. Si quid domi militiaeve niteat, atque in unum bellè conferratur; et ab eo, cui tribuitur, omne recidatur minus habens decoris, en! mores, quos describit Ossianes; en illius Phingal, quem praestantissimo similem numini depinxit! Quidnè venerandus senex, strenuus bellator, natus poeta, Bardorum imbutus institutionibus, memorans, quae cognati,

quae pater, insignis rex, quae filius, quae fratres, quae dilecti sodales gesserant, et quorum pars magna fuit ipse, haec exornarit? tales heroas ad coelum laudibus extulerit? jucundissimâ raptus animi recordatione in ea, queis ipse studuerat juvenis, in eos, quos adamaverat, in eximia facta, quae cum iis perpetraverat, superstes sic senium, sic caecitatem, sic suorum desiderium solatus sit? Quidnî praeclara sentiret, easque virtutum morumque exprimeret opiniones, quas tantopere admiramur?

Contendit dein Laingius non potuisse Ossianis poëmata, vetusti nempè vatis, ad nos usque pervenire; quum nec ab initio, nec post plurima saecula fuerant litteris mandata. Quod scriptum est, stabile ac permansurum vocat; quod voce tantum traditur, Laethèis delendum aquis committi dicit. Verùm haec hominis doctrina vel adducto jam retunditur exemplo Homeri, cujus Rhapsodias per multa servavit saecula sola recitatio. Quem porro habet testem Laingius, ubi asserit Ossianis poëmata nec ab initio, nec plurima post saecula fuisse

litteris mandata? Non omnino latebat Celtas scribendi ars, quàmvis arserint magis gerere quae sunt fortia, quàm scribere: sed et constat eos optimos viros, quos Roma, facta jam Christianae veritatis Magistra, sacris imbuebat institutis, ac, veluti gentium omnium Mater amantissima, legatos praeceptoresque ad varias mittebat nationes, litteris abundâsse. His abundavit S. Patricius, Hiberniae apostolus; his S. Columba, sociique ejus, qui ex Jonâ insulâ face Evangelii Caledoniam collustrarunt; tantâque se doctrinae famâ, morumque gesserunt integritate, ut, quas sibi, per nostras et insulas et continentem terram, posuerant sedes, pia posteritas horum insignitas ad hunc usque diem nominibus, templa Deo O. M. sacrârit. His abundavêre nostri Praesules, Presbyteri, et Monachi. Quidnî unus, aut alter, pulcherrimis allectus Ossianis carminibus, haec litteris potuerit, ac voluerit, concredere? Semper enim hoc egit Ecclesia, ut, si quid eximii in ulla doctrinâ, si quid in artibus liberalibus, si quid omni terrarum orbe, coelive, quod videmus, est ambitu, id nobis optet

proponere. Sic namquè ad multò præstantiora aestimanda tollimur ; hâc sapientissimâ eruditî disciplinâ, quae nunc spe praesumimus amplissima, tandem aliquando in Dei mente, quasi fonte lucidissimoque speculo aeternùm, atque inenarrabili cum gaudio, intuebimur.

Haud ignoramus quàm multa nobis abstulerat vetera scripta vastator ille, Anglorum rex, Eduardus Primus ; quàm multa plusquam civilis ille furor nostratum, qui, saeviente perduellionis procellâ, patrum pertaesi sacra, novisque rebus studentes, antiqua monumenta flammis abolenda decreverunt ; quàm multa Cromuelli tyrannis ; quàm multa denique Anglici dux exercitûs ille, qui Britannis restituit rem ; quaeque inde, ubi in Scotiam, jubente rege, Carolo Secundo, nave remittebantur, absumpsit pontus.

At licet, qui primus Ossianis carmina litteris expressit, fuisset Joannes Farquarsonus, non erat cur nos usque non potuerint advenire. Qui

stabile putant, quod scribitur, non item, quod voce traditur, haud animadvertunt litterarum stabilitatem hominum inniti studio, quasi unico fundamento, quo semoto, totum corrui aedificium. Nec enim litterae quid nobis ex se significant, cum mera sint signa, quibus homines, conventionem factâ, voluerunt quid indicare. Hinc, si per centum circiter annos neglexisset humanum genus conscriptos jam libros, hi, veluti lapides, semper conticerent; nihilque inde disceremus; quoniam, si ignis et aqua tempusque rerum edax his pepercissent, non amplius tamen intelligerentur. Proinde, si scriptis, vocibusve erudimur, id hominum curae, semet excipientium, doctrinaeque debemus. Quare, si majores nostri in id incubuissent, ut, quae vocibus hauserant ipsi, ad seros usque nepotes transmitterentur, hoc omnino efficere potuerunt.

Librorum nos multitudine obruimur; ideoque nescio quâ memoriae hebetudine laboramus. Fidemus libris, memoriam negligimus; quam tamen discendi ardore, ubi nil aliud suppeditat, mirum in

morem augeri notum est. Caledonias autem gentes Hibernasque, ut missos faciam reliquos Celtas, versibus, et suorum laudibus exarsisse testatur historia; itemque has inter extitisse hominum ordinem, cui fuerat id muneris mandatum, quique summo habebatur honore, atque ad supremum duravit saeculum. Praeterea nostri vel à Phingalidarum aevo semotissimam ab aliis gentibus agebant vitam, parvo contenti; diem venatu exercebant; fidibus, cantu, jucundis narrationibus longas fallebant noctes; nec erat, cur quidpiam innovaretur.

Post annum tandem 1748, mutari coeptum. Hoc nempe anno abolitum est, quo nostri proceres inter suos utebantur, jus carceris et sanguinis; atque deindè cum reliquis Britanniae populis in unum coaluimus. Hinc cultior quidem soli facies; innumerae sunt apertae viae.

Quà priùs ipse gradu vix nitebaris anhelò,
Nunc rapidis teritur semita pressa rotis.

Undique viridantes assurgunt sylvae; manu ca-

vatae rupes, vastisque repletae aquis, nostras, hinc indè remeantes, trajiciunt naves; ovibus abundant montes, re frumentarià valles, armentis prata; expediuntur merces; cumulantur divitiae; amplae struuntur aedes. At quàm dispar gens nostra! Heus ubi nunc almi proceres! ubi pietas! ubi prisca fides, aureaque simplicitas! Saevior debacchatur armis luxuries, majorumque prorsus eliminavit delicias. Non resonant citharae; jam vix ipsa placent carmina. Quâ tot potentissimi utebantur quondam populi, quâ dirigebat acies Phingal, quâ canebat arma virosque Ossianes, contempta lingua dimittitur. Peregrinis hiscimus vocibus, peregrinis inhiamus moribus, vestibus, cibis, potibus, suppellectili; litterulis studemus; vix mundum circumspicimus; in pejus usquè homines ruere videntur. Gratulor itaque prius Ossianis carmina in varias fuisse conversa linguas, quàm tanta praevaluerit rerum commutatio.

His ejectus propugnaculis, qui celebrantur ab Ossiane heroes, quisque tota resonat Caledonia,

bonus agnoscit Laingius ; ac plura à nostro vate memorata facta, quibusdam exilibus nulliusque momenti carminibus, dudum atque adeò per Hiberniam notis, circumferri fatetur. Ex his autem vult, tanquam elementis, consuta fuisse à Macphersono quae nos Ossiani carmina vindicamus. Verùm, quandoquidem hoc gratis dicitur, jure optimo negatur. Quam multa ex Homero et Virgilio desumpta, centonesque dicta, novimus? Quis tamen ex his in unum congestis, prodiisse dixerit Homeri aut Iliaden, aut Æneiden Virgilio? Quis non videt, ob facilem è Caledoniâ in Hiberniam trajectum, atque inde commeantium multitudinem, fas quibusdam fuisse rudibus Hibernis, eodemque ferè nobiscum utentibus eloquio, nonnulla nostri vatis discere carmina, eaque pervertere, ut, pro re, diversissimis natâ temporibus, prisca miscentes novis, sacra profanis, digna indignis, suos quoquomodò laudarent? Potuit ex eodem fonte quis nostrum nonnulla in rem derivare suam.

Perstat adhuc adversarius, contenditque hisce

mista carminibus inveniri plura, eorum similia, quae in S. scriptoribus, in Homero, in Virgilio, poëtisque Anglicis leguntur; atque indè novus hic vult sophus novum esse hominem Ossianem. Hos quidem auctores insano evolverat Laingius labore; pluraque inde in medium protulit. At nimio fervore rem suam persecutus est:

Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.

Vidit is, quae praeter se nemo; omnia ferè vidit gemina,

Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus,
Et solem geminum, et duplices se ostendere Thebas.

Quid si concedam aliqua inveniri similia? Dicit Alexander Pope, in Homero, in quo erat is versatissimus, nonnulla esse eorum similia, quae in sacris litteris legimus. Quot coelum terramque, atque hominum describunt mores, quaedam habent ejusdem generis; et habere necesse est. Ex eo nam derivant fonte, qui nil minùs communis est, quàm mens, quae cogitat, spiritus, quem ducimus, vitaeque, quâ fruimur. Non legerat Ossianes Haebraeas litteras, non Graecas, non Latinas, Anglicasve. Sed

prospectum legit mundi, maximum librorum unum, cui animos oculosque admoverant, quotquot posteris quid memoriâ dignum tradiderunt. Si quid ex Ossiane promatur, quod ipse suo sub coelo discere, suoque proferre more non potuit, victas do manus. At nihil tale monstratum est; aut unquam monstrabitur. Quum dicit Laingius comparisonem carminum cum Geniorum symphoniâ, colentium colles, quamque legimus Phingalèidos L. V. traductam fuisse ex Miltono, risum movet viro Caledonio. Haec enim popularis fabula nostris vel lippis et tonsoribus, quin et vetulis est notissima, quae nec Miltonum extitisse norunt. Hinc, qui talibus oppugnant nostri poëtae altam vetustatem, ad mera confugiunt figmenta; rem non attingunt, utpotè qui, longius digressi, Phaetontis ut equi, magnum per inane expatiantur.

Jamqui vale, mi Laingi: si fòrs resipueris; si te poeniteat; si reum tete confiteâre, fas tibi mecum in amicitiam coire. Solemne namque fuit, adeòque est Caledonibus,

Parcere subjectis, et debellare superbos.

Dic ergo temet insipienter egisse, qui Gigantis instar voluisti omnibus Caledoniae agminibus exprobare; dic rabiem Lochlinidarum, tuorum majorum, quos toties perfregère Phingalidae, ad seros deductam nepotes, in te, advenâ Orcadico, annales volutante, tot saevis colubris hydrisque pullulasse; dic usque adeò te memorabile aliquod affectavisse nomen, ut non fueris dedignatus vel Herostratum imitari, qui sacrilegas injecit manus facesque Ephesino Dianae templo; quique id unum suo assecutus est auso, ut, quoties nostras subit mentes, toties immanissimi sceleris recordemur.

II.

OSSIANTIS confirmatâ vetustate, dicam de Phingalèidos genere et pulchritudine. Plura fuderat is carmina; horumque aliqua ad nos usque devenère. Faciem variant; sed cognata facilè agnoscuntur. Ex his unum, Temora nempè, Phingalèide majus est, reliqua minora. Phingalèiden, quasi specimen, placuit vertere. Multa in singulas partes, seu libros, notaturus, sat modo, brevitati studens,

habeo hujus poematis materiem, personas, eloquiumque delibare.

Poëmatis epici materiem, seu argumentum concedunt omnes, qui talia profitentur, unum esse aliquod oportere insigne facinus, quod per varios ritè connexos casus, certumque temporis spatium, unius aut anni, aut mensis, aut aliquot saltem dierum, ad finem usque perducitur. Quae minùs sunt ergo necessaria, ac majori tantum inserviunt explicationi decorique, vel ab ipsâmet poematis actione vacuo implendo intervallo, qualis nox est, in episodica rejiciuntur. Achillis canit iram Homerus; Æneae adventum in Italiam Virgilius. Ex his primus, pro mirâ, quâ pollebat, inventione, congestit in argumentum plurima suum. Sed nimis luxuriat, totusque in pugnis est, ac diris funeribus. Hunc alter, in Æneide imitatus, amplissimum percurrit campum; et Odysseam sex prioribus libris, Iliaden sex posterioribus exprimit. Simplex uti est ac nobilis Iliadis Æneidosque materies, sic quo-

que Phingalèidos, Hibernia scilicet per Phingala servitutis jugo liberata.

Haec Phingalèidos praecipua materies in partes dividitur tres. Cum Cuchullin, Cormaci Secundo, Hiberniae regi, adhuc puero, custos designatus, ad Turam sedebat, Suarena, Lochlinis, seu Scandinaviae regem, hostiliter cum ingenti appulisse classe didicit. Impendentis hujus discriminis jam certiore fecerat is Phingala, Morvenis, seu Caledoniae regnatorem, qui, non minùs quàm Cormac, communem à Trenmore gentis repetebat originem. At, praecipiti actus consilio, cum Suarene iterum iterumque in Lenae planitie congregitur, ante Phingalis adventum; funditurque demùm, ac mirum in modum tristatur. En poëmatibus non sat secundum initium! Hic adventat Phingal, qui Suarenis copias bis in eâdem planitie frangit; ipsumque, vir viro congressus, debellat. En medium! Quintâ, post initam poëmatibus actionem, die liber in regnum remittitur rex Suaren, aeternam pollicitus amicitiam Phingali, qui, Cuchullina

consolatus, laetus cum suis mox in patriam revertitur. En faustissimus finis!

Huic autem uni praeclaroque completo facinori plura, quae humanitatem, amicitiam, tenerosque spectant amores, magnâ cum arte innectuntur. Non etenim nudam texit veritatem Ossianes; sed, multis undique conquisitis, rem auget ornatque suam. Hinc optimâ naturâ duce, quas de poëmatibus epici materiae leges doctus praescripserat Aristoteles, exequitur.

Quidquid sit de eorum sententiâ, qui hâc super re contendunt, ad epicum conficiendum poëma, priùs doctrinam aliquam excogitandam, quâ mores dirigantur hominum, deindè factum aliquod cum suis adjunctis esse perquirendum, quo illustrata haec inculcetur, non sic egit Ossianes noster. Tali fòrs tramite unus, alterve veterum poëtarum suos pertulit gradus; tali fòrs aliquis è recentioribus: non item Ossianes. Raptus amore poëseos, raptus in cognatos pietate, rerum admiratione raptus,

quas gesserant hi, atque ipse, comes additus non infimus, gratumque facturum multis, hinc inde convenientibus ad insignem audiendum Bardum, regis praestantis filium, jam senem, omniumque, quos adamaverat, afflictum funeribus, carmina dicebat. Hinc tota ejus poëmatum repetenda ratio, sonusque. Hinc summam adjungit dignitatem summae querimoniae. Cursu Homerus ruit rapido; quandoque etiam dormitat. Lugubris ut est Ossianes, grandior, verendus ceu rex, attollensque sublime os, duce semper sapientiâ, spatiatur.

At, licet non instar Socratis consederit, ad hominum informandos mores auctor, ex Phingalèidos nexu haec magna consequitur veritas: corporum robur debellat vis; ferocia pectora lenit modestia. Singulis autem expositis casibus aliae aliaeque perpulchrae depinguntur veritates,

Quod ad epici poëmatis attinet personas, haec forsitan monenda forent. Hae, velut iridis colores, coelique sidera, discriminantur; quaedam notentur

flagitio ; sint quae magis, quae minùs niteant ; una, ceu sol, cunctis fulgeat induta virtutibus ; omnes denique sibi constantes agant, similesque sui loquantur. Iis, quae ipsarum turpantur notâ, alienâmur a vitio ; in iis, quae minus habent splendoris, nosmet agnoscimus ; atque, ut in speculo, perspicimus quid à nobis sit amovendum. Cum in illo autem, qui communia sentit incommoda, sapienterque perfert, intueamur, tanquam in tabulâ, egregiè depictam justitiam, benevolentiam, atque clementiam, vivâ hâc, placidissimâque gaudeamus imagine ; virtutemque ipsam admiramur, diligimus, studemus imitari.

Quas praecipuas adduxerat in scenam personas Homerus, optimè distinxit ; suas item Ossianes. Non jam in Phingalèide est eadem personarum facies ; sed mirè variant hae formam ; sibi que, ortus ut occasui, è regione opponuntur. Ossianis, ut Homeri, heroes maximi sunt omnes armis validi, sed suo quisque more. Magnus bellator Suaren est ; at ubique ferox, donec victrici tandem Phingalis

dometur temperantiâ. Turbine contorquet hastas
 Connal, vir animi prudens, placidusque. Praeceptis
 in bella ruit Calmar; gloriâ militari maximè duci-
 tur Cuchullin; is tamen rebus in adversis nimiâ
 premitur aegritudine. Pugnaturus amabilis effe-
 vet Oscar; decidens ut ingenti rupes pondere,
 blandus imminet Ossianes hostibus; terribilis est
 acie Gollus; at ductor est aliquantulùm invidus.
 Occurrunt Phingalèide plures etiam Heroides, cùm
 animi fortitudine, tùm etiam corporis formâ mo-
 rumque conspicuae integritate: sunt et venerandi
 aetate ac carminibus Bardi, seu vates; verendi
 Manes, nocturni Lemures, aëriae Larvae, montium
 blacidi ac canori Genii, luce adoperti decoris. In
 hoc tanto concessu Phingal sol est.

Si valdè suas discriminat Homerus personas, est
 tamen ubi graviter peccat is, quando scilicet iis mo-
 res affingit. Non solùm enim Diique Deaeque
 ejus ridiculè inter se rixantur, Jnpiterque, Deum
 pater, atque hominum rex, ineluctabili subjicitur
 fato, quod nihil est, sed et heroes omnes notantur

quâdam immanitate. Divinus ille Hector, optimus civis, thalami consors amantissimus, tenellus genitor, Patroclo insultat jacenti, vulturibusque, dilaniandum, traditum iri saevissimè minatur. Quid de ejus principe heroe dicam, Achille? Impiger, iracundus, inexorabilis describitur. Atamen is fingitur amicos habere Deos, victorque murum patriae deruit, Hectora. Defensores aiunt Homeri ab ipso, sciente ac volente, talem fuisse descriptum Achillem. Hoc denegat nemo; at contra fas, contra sanam rationem quis ignorat? Nec hoc quis aequi bonique faceret, nisi jam anili tene- retur Homeri superstitione; arasque ejus manifes- tis sacrasset erroribus.

Scribendi rectè sapere est et principium et fors.

HOR. A. P.

Non uti Grajus, aberravit vates Caledonius; nec ita sideribus effulgens coelum à tenebricoso ter- rae discrepat aspectu, prout Ossianes in pulchris ef- fingendis moribus ab Homero. Exulat Fingalèide avaritia; exulat convicium; omnis indecora ex-

culat levitas. Animos hîc nectit amicîtiæ usus, amorumque dulcis castimonia. Sola dominatur virtutis majestas ; atque huic comitas, laudum cupido sana, et prisca simplicitas astipulantur. Mensas extruit hospitalitas, ipsosque adsciscit hostes. Debellantur superbi ; parcitur at victis, queis etiam amica protenditur dextra ; quos caecîdit gladius, decorat laudibus, elegis, sepulchro humanitas.

Quem facit iracundum Homerus heroa, huic iras magnoperè aggerat ; nec minùs Ossianes, quem voluit, effingit optimum. Sub altum Phingalèidos initium talis tantusque eminet Cuchullin, ut illo vix major quis alius excogitari posse videatur. Sed multo id mane cavit Ossianes. Quem enim hic ipse Cuchullin, certior factus appulisse hostem, praedicat expectari virum, cui montibus in altis Caledoniae summa pertinet rerum potestas, armorumque laus ? Phingala. Quem nam superbiens Suaren unum sibi fòrs virtute telisque parem fatetur ? Phingala Morvenium. Quis

ille, quo sine nil magnum audendum iterumque iterumque monet prudentissimus Connal? Phingal. Cujus jam adventus infractis Hiberniae copiis unica spes est salutis? Phingalis. Quem adventare videns Suaren, miserisque instans Hibernorum reliquiis, stat, retroque fert pedem? Anne Phingala? Quis, Golli obtemperans ambitioni, fidentis praeclarum aliquod efficere, si summa sibi pugnae demandetur, acie ad vicinum secedit tumulum, fugientibus occurrit Caledonibus, hostilem fundit exercitum, Suarena sternit humi, victumque tradit custodiendum? Ipse quidem rex Phingal. His ergo prominentibus notis faciliè dignoscitur Phingal hujus heroici poematis bellator maximus.

At hoc, quantumcunque, parum est. Ut primum, sub adverso progressum clivo, Suarena suspexit, ipsum ad sua vocat benignus convivia, ejus recordatus sororem, Agandaecam, quam juvenis arserat: dumque sub noctem quiescit, coram stat ejusdem Agandaecae Umbra, suam proximâ trucidandam die gentem plorantis; atque his ille lacrymis

imo sub pectore turbatur. Fervente adhuc pugnâ, Mathonem, longævum heroa, suâ dejectum dextrâ, respicit, ac tandem agnoscit. Studuerat is Agandaecae, caesamque à barbaro luxit genitore. Iniquo percellitur casu mox Phingal, meritosque indicit viro honores. Lochlineum videt Orlam, jam fessum vulneribus; hunc super incumbit, sanguine singultantem miserans; mortuum decorat lamentis, laudibus, sepulchro; parcendumque ferro suos admonens, revertitur ad Suarena, quem non ut hostem, non ut immanitate barbarum aliquem, non ut devictum, sed ut virum fortissimum, cognatum, fratremque allocutus Agandaecae, solatur; et mansuefactum tandem, aeternaequae amicitiae vinculis sibi astrictum, in patriam remittit. Tantum potuit Phingalis modestia, tantum in Agandaecam fidissimus amor!

Senior est Phingal, illiusque cani disperguntur flamine; paterfamilias est, generosam habet filiorum cohortem. Horum amittit natu minimum, Roenam, primo virentem juventutis flore; effunditque

gemitum lacrymans; atque indè pater deprehenditur. Rex est, sunt et alii reges. At populum beat suum rex Phingal. Durum arbitratur armis contendere; nec, nisi justitiâ vel charitate motus, gladium aptat lateri; neve ipsi quis inimicus est, quin bellum humanitati jam indixerit. Si quid vel in hoste videat egregium, id reveretur, ut in amico; si quem oporteat è vivis tolli, vehementer angitur. Prae cunctis rex hic sapit domi, sapientiamque docet, placidum obvolvens os; nec ab eo quisquam discedit moerens. Quicumque ubivis gentium rebus deprehenditur in arctis, amicum habet Phingala; huic obvius it Phingal, hunc molli- bus affatur dictis, hunc recreat. Cum talem se agat, nîl inanem captat gloriam, famâque ad usque sidera notus est.

Hunc ego mente regem, vel absentem, colo; hunc, à me nunquam visum, adamo virum optimum. In hujusmodi effingendo heroe alii, Christianae face destituti religionis, intenderunt nervos poëtae; sed incàssum. Elicuerunt enim quendam

per nubila vagatum, quem vix animo, vix corde, vix oculis prosequimur. Talis est Virgilio Æneas, quem, si quandoque admiremur, nunquam diligimus. Hic ergo cedat Caledoniae Graecia; cedat Italia. In suo principe procedendo heroe it victor ovans Ossianes.

It felix et eloquio, seu dictione: absque ambagibus in medias prorumpit res suas, haud secus ac notas: plures omittit, quas immisceret alius; quae magis prominent, solas persequitur. Tacite labuntur tempora; idque sentimus. Novus etenim dat sese conspiciendum aspectus mundi. Sic quoque Ossianes, quam tractat, defixus materie, parcus est verborum; rebusque ipsis procedentibus, ceu curru, provehitur. In illo itaque desiderantur orationis copulationes variae, transitionesque artis. At ordine quaeque suo res ab ipso proponuntur; hasque, se rite excipientes, mentis acie cernimus. Hinc Ossianis eloquium brevissimum semper est, maximè autem in funestis exponendis casibus ab-

ruptum; atque inde etiam multò majorem habet vim; magisque eo percellimur. Si magnus praecipueque fluviùs, scopulis hinc illinc asperis coercitus, arcto ruat alveo, quidquid supernatat, raptat is; si per planitiem se fundat, facilè superatur. Quod timido navis, quà vectabatur, Caesar rectori dixit, pernotum est. Quid times? Caesarem vehis. Hoc pluribus torquet Lucanus; pulcherrimumque suâ simplicitate dictum, ultrò citròque explicitum, ceu fumus, abit in auras. Exuberat etiam Ovidius; illiusque divite venâ nil movemur. Praelia, stragesque aeternùm canit Homerus, aliis aliisque novus vocibus. Omnia, quae suos quomocùque respiciunt heroas, venditat; quique legit, miserè defatigatur. Fas ampliare quidem, quae laeta rident. Verùm, si, quae grandiora sunt, quae gravitate plena, quae lugubria, qualiaque plerùmque profert Ossianes, in medium adducantur, expugnanda mens est, uno veluti facto impetu; aut securà stat. Haud aliter Ossianes nostrùm potitur: erumpit, ut fulmen; icti stupemus.

Indè accedit ejus eloquio plurima lux ; quò paucioribus enim nitidis exponatur aliquid verbis, eò faciliùs a nobis arripitur. Lucidiùs quoque loquitur Ossianes, vel quia non ea, quae pluribus rebus communia sunt, exequitur. Haec quidem meditantur philosophi ; non curant praestantiores poëtae. Namque est poësis quaedam pictura ; quae porrò sunt pluribus rebus communia, propriis nequeunt depingi coloribus, quoniam talibus omninò destituuntur. In iis itaque, quae singula sunt, suisque circumstant distincta signis, Ossianes penè semper versatur. Si mons dicendus, montem memorat Cromlam ; si fluvius, Lubara ; si sylvam, sylvam Gormaleam.

Simplicibus utitur Ossianes verbis, aptisque epithetis ; tropis ac aliis longioribus abundat similitudinibus. Sic, qui terrae describendae dant operam, non in vocabulis toti sunt : conficiunt etiam tabulas, queis ante oculos positum unumquodque videmus regnum, majores montes, maria, insulas, lacus, flumina, vias. Hinc summâ cum animi volupta-

te amplissimum citò spatium percurrimus. Cum multus sit in imaginibus Ossianes, apprimè micat. Continuò illius secernimus coelum regionemque, heroas et heroidas ; immo et animas, defunctas corpore, ipsisque quâdam jungimur necessitudine. Acervat similitudines Homerus, diducitque ultra rem : harum nonnullae sunt utique nobiles ; humiles aliae. Ut plures ab Ossiane adhibentur, insignis est brevisque unaquaeque. Diis heroas comparat suos Homerus ; Geniis Manibusque Ossianes suos. Similitudines tamen hic plerùmque à magno evocat orbis aspectu, quem videmus quotidie, uti sole, lunâ, nebulâ, mari, scopulis, fluminibus. Sed et acutissimus in unâ eademque re, ut lunâ, faciem saepe locumque variante, multas propriae perspicit materiae imagines, quas ex nobis vix, ac ne vix quidem, attingeremus ; illo autem docente, cum admiratione discimus.

Quòd si plurima complectatur paucis Ossianis oratio, fulgorèmque jactet undique, sublimis quoque deprehenditur. Evehit enim ad omnia, quae

maximè suâ eminent dignitate. Unus fòrs est Ossianes poëta, qui vulgare nihil, vulgarive modo prae se fert. Si quid eximii sub imis haereat hominum sensibus, si quid in moribus pluris aestimetur, si quid in mundi prospectu percellat, moveatque animos, hoc Caledonius exequitur vates. In lacrymarum autem ciendis maximè dignis fluminibus crebrò immoratur. Quamvis enim in magnis sit totus, cujusdam unà, nescio quae, moestitiae dat gaudia; hisque mirè perfundimur. Cum Homero dirigimus acies; Virgilium jucundissimè audimus; in Ossianem mutamur ipsum. Quae sentit, sentimus; queis afficitur, afficimur; ubi flet, lubenter flemus, quod in optimo quidem poëtâ vel primum requiritur.

Haec, quae de Phingalèidos materie, personis, atque eloquio dixi, mente perpendat memor, qui hoc sat legit poëma; jamque ipsum, nil dubito, plurimi faciet; Ossianemque principibus comparabit poëtis. Si, quâ ipse spatiatus fuit, minus sit amplus cultusque ager, id illius saeculo regionique

tribuendum aequus fatebitur rerum aestimator
iniquitatemque temporis, et recitantium accusabit
incuriam, si in Phingalèide detorta quaedam, suum-
que extra locum, fortasse videantur.

Hoc ubi mecum evolvissem, pergratum omnibus
ubique gentibus, in Latinarum commune incumben-
tibus litterarum studium, me putavi facturum, si quæ
ipsis ea impertirer, vocibus numeroque Virgilio expo-
sita, quæ suos inter Gaelicè noster canebat Ossianes.
Homero duce antiquissimas invisimus Grajorum
urbes; horumque nobis opiniones, ritus, moresque
varios domi militiaeque, ab ipso describi gaude-
mus. Res Italas, docente Virgilio, Romanorumque
admiramur triumphos. Est autem Celtarum, an-
tiquitùs latè dominantium populorum, Phingalèis
monumentum insigne, quod omnis, qui mentem
humanam, diversis se plagis ac temporibus expli-
cantem, avidissimè rimatur philosophus, inspiciat;
et, quicumque poëseos est studiosior, volutare velit.
Quamobrem in id me contuli totum, ut, nondum
pro dignitate sat fideliter nitidèque evulgatum,

hoc poëma redderem Latinè, versuumque per-scriptum illecebris undequàque emitterem. Quod itaque proposui tertium, nunc absolvendum ; dicendumque superest quid de optimà sentiam interpretatione, Latinisque condendis versibus.

III.

Quod ad primum attinet, facem praetulère mihi lucidissimam M. T. Ciceronis verba, quibus Orationes, quas duo Athenarum spectatissimi Oratores in alterutum habuerant, convertisse ex Atticis se testatur. Sic enim loquitur is in egregio suo opere de Opti. G. Orat. n. 14. Converti ex Atticis —nec converti ut interpres, sed ut orator, sententiis iisdem, et earum formis, tanquam figuris, verbis ad nostram consuetudinem aptis ; in quibus non verbum pro verbo necesse habui reddere ; sed genus omnium verborum vimque servavi. Non enim ea me annumerare lectori putavi oportere, sed tanquàm appendere.

De convertendis aliundè non eadem tamen est mens hominum. Sunt, qui aliena totidem verbis cupiant reddi; torquent alii, evertuntque adeo, ut vix tandèm exemplar agnoscat. Utrumque vituperandum: hoc, siquidem, quam quaerimus interpretationem, ipsius exemplaris imitatio est in sententiis, ac simillima imago: illud porrò facilis, qui sapit, fatebitur. Est suum unicuique genti symphoniae genus. Hoc magno cum animorum motu pertentat cujusdam aures; ab aliâ iners et absonum putatur, ideoque rejicitur. Sic apud Caledones quaedam invenitur vocum natio, quâ ipsi ob longum communemque delectantur usum. At, si ex proprio tranferatur solo, totidemque enuncietur vocabulis, quae, à semet soluta, idem significant, ut insulsa prorsùs, et cum stupore, excipietur. Idem de omnium populorum dicendum est eloquio, quod, uti notissimum, non est cur illustrare nitar. Quaerendos igitur intellexi eos mihi esse pulchellos dicendi ambitus, qui saperent Latium, scriptoresque adeundos principes, qui Romae, sub Augusti tempora, floruerunt.

Rotundo eloquitur Ossianes ore ; sed, prae Latinorum, admodum abrupta est ejus loquela. Hinc copulationes adjeci transitionesque artis nitidae. Nonnulla item praetermisi leviora adjuncta ; sentioliâque semel atque iterum miscui aptam, cum id res postularet mea. Nec ullum inde Ossianis mens detrimentum patitur.

Quae secum agitat poeta, circumstant, atque informant, animantque ipsiusmet versus. Abjiciantur hi, continuo vivida vis carminis diffugit, deliciaeque, quibus tenebamur. Superest solummodo elanguens exanimus corpus. Constat id Homeri et Virgilii exemplo, aliorumque poetarum, quorum pulcherrima opera, versibus spoliata suis, in aliam totidem nudè sentiis linguam convertuntur. Unde fiat non equidem quaero : sat id experientia comprobatur. Quapropter versibus extuli Phingaliden ; eoque usus sum numero, quo placuit Romanis heroum fusiùs celebrare facta.

Ossianis autem versus latissimè discrepant ab iis,

quibus arma virumque suum prosequitur Virgilius. Sunt etenim brevissimi ; primus tertiusque ob quandam vocalium litterarum, quibus immoratur vox, similitudinem consonant sub finem ; quisque completum plerùmque prae se fert sensum, facilique cursu delabitur. Quin Gaëlica lingua multo est Latinâ expeditior. Nil dactylos curat, aut spondeos, aliosve, quos noverim, pedes. Dissolvendus itaque mihi erat versus Ossianis, novusque condendus, qui tamen exemplaris innatâ progredieretur indole. In id ergo incubui, ut, priore Ossianis veluti pessundato corpore, in illo, quod ipse denuò creavi, eadem omnino esset materies, pulcherque ordo ; idem ubique robur, atque majestas ; eadem lacrymabilis facies, eademque per omnes infusa mens artus ; ut idem denique Ossianes, Romanorum donatus civitate, ipsorumque apprimè edoctus linguam, sua carmina Virgilii in morem modularetur.

Immense prorsus labore, novoque ingenii acumine fingendi sunt Latini versus : agendumque veluti, si ex durioribus undique conquisitis lapillis,

variosque indutis colores, ac mirè compositis, vitam spirans imago, atque in aevum duratura, conficiatur. Si quis in syllabarum brevitate longitudinemve non peccet, versumque senis concludat pedibus, purisque verbis, haud multum praestat. Culpa evitat, non meretur laudem. Quoties ritè diducitur versus, efficitur verborum sonus, qui, cum gravibus temperans acutos, concentum imitatur, creatque. Interest quo quaevis res ordine locetur : ad sedis, quae quarta est, primam syllabam attollitur vox, magisque ferit. Eo igitur est loci quidquid in versûs decursu talem pro suâ dignitate postulet contentionem. Ubicunque item vox haeret, id illic ponitur, quod moram admirationemque conficiat sui. Hanc nunquam violat legem Virgilius.

Nec satis est quemvis seorsim nitere versum, ni, sicut sequentibus aliquantulum concinit, sic quoque ab illis discrepet ob alia ; quo fit ut mira jucundaque sonorum enascatur varietas. Componitur hinc versus, qui ad finem usque enunciatur, nullâque morâ impediatur : alius in varia caeditur frustra,

quorum alia majora, alia minora sunt; hisque immoratur vox, variis uti stationibus.

Tantae molis erat Romanam condere gentem!
 Vix e conspectu Siculae telluris in altum
 Vela dabant laeti, et spumas salis aere ruebant,
 Cum Juno, aeternum servans sub pectore vulnus,
 Haec secum. Mene incepto desistere victam,
 Nec posse Italiâ Teucronum avertere regem?
 Quippè vetor fatis. ÆN. L. 1.

Quae suis sunt locis longiora vocabula, optimas adferunt caesuras, morasve; praesertim si spondeis abundant: quod ex his Virgilio versibus continuò percipimus.

Luctantes ventos, tempestatesque sonoras. ÆN. L. 1.
 Dona recognoscit populorum, aptatque superbis
 Postibus. ÆN. L. 8.

Binis non incongruè concluditur versus spondeis, ubi res magnifica, vel lugubris, stuporemve ciens animi decantatur.

Chara Deum soboles, magnum Jovis incrementum. ECL. 4.

Sic etiam de noctuâ dicebat idem Virgilius.

Quae, quondam in bustis ac culminibus desertis,
 Nocte sedens, serum canit importuna per umbras.—ÆN. L. 12.

Nec aliter de capto, coràmque adducto Sinone :

Namque ut spectu in medio turbatus, inermis
Constitit, atque oculis Phrigia agmina circumspexit. ÆN. L. 2.

Versus, unius syllabæ conclusus voce, ingentem
habet vim.

Insequitur cumulo præruptus aque mons. ÆN. L. 1.
Sternitur, exanimisque tremens procumbit humi bos.
ÆN. L. 5.

Venustè suspenditur sententia :

Ac velut in somnis, oculos ubi languida pressit
Nocte quies, nequidquam avidos extendere cursus
Velle videmur, et in mediis conatibus aegri
Succidimus. ÆN. L. 9.

Si, queis utitur pocta, vocabulorum sonus per-
bellè, quas tractat, rebus assentiat, ut harum re-
missa quaedam vox, alius inde salit varietatis fons,
vivaque versûs gratia.

At tuba terribilem sonitum procul aere canoro
Increpuit. ÆN. L. 9.
Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum.
ÆN. L. 8.
Accipiunt inimicum imbrem rimisque fatiscunt. ÆN. L. 1.

Quod grave est ac moestum, enunciatur spon-
deis ; quod leve ac festivum, dactylis ; quod mol-

libus verbis ; quod asperum duriusque, asperis et durioribus. Indè nam resonant versus, qualiaquae dicuntur ; atque ita concinit passim Virgilius, ut unusquisque novit, qui ejus evolvit carmina. Ità Roll.

Sunt et alia, huc spectantia, quae fusiùs explicant, qui talia docent. Verùm haec missa facio, quandoquidem ad metam propero ; satque jam intelligitur, quales mihi praecipuas existimavi servandas leges, cùm in id operam contulissem meam, ut Ossianes, latinorum septus versuum blanditiis, legeretur. Fòrs autem videbor exlex ; fòrs in vatis Caledonii mentem, et sublime peccare ingenium ; fòrs in Virgillii magnum os numerosque. Hominis est, vel caventis, errare.

Nam neque chorda sonum reddit, quem vult manus et mens ;
 Poscentique gravem persaepe remittit acutum :
 Nec semper feriet, quodcunque minabitur arcus.—HOR. *A. P.*

Arduum ingressus sum iter : et voluisse multum est. Si, quod omine non fausto concupivi, non

Phingala sub coelum victorem laudibus effer.
Huic da Cabadis gladium, spoliare vetustos
Assuetum proceres. Quoniam victoria fugit,
Haud gestare decet Cuchullina tela parentum. 444
Vos, vitae tenues, colitis quae devia Cromlae,
Magnanimûm heroum Manes, jam luce carentum,
Este mihi comites curis ingentibus aegro :
Vos, oro, vestris me compellate susurris
Saxa per aërii montis caecasque cavernas.
Ceus sidus, micui ; sicut, quas flamina pulsant 455
Mane, jugis abeunt nebulae, mea cessit in auras
Incluta fama loco. Mecum de fortibus armis
Mitte loqui, Connal : non me vaga carmina dicent.
Hinc per turbineam solus suspiria Cromlam
Nocte dieque traham luctu, dum vita manebit. 460
Ne, Bragella, meum cessa deflere profundis
Demersum tenebris nomen : certamine victus
Non patrios fines, non te, lux alma, revisam.

PHINGALEIS,

SIVE

HIBERNIA LIBERATA.

IN SEX DIVISA LIBROS.

U

LIBRI QUINTI ARGUMENTUM.

Tumulum è Cromlae assurgentem clivo occupant adhuc Cuchullin Connalque ; ibique moerentem illum hic solari tentat. Phingalis et Suarenis describitur certamen ; Suarenque tandem superatur, atque Ossiani Golloque traditur custodiendus. Inde Phingal caeterique filii fugientibus instant hostibus. De Orlá, inter pugnandum graviter vulnerato, pauca dicuntur : illiusque commotus obitu, parcendum ferro monet Phingal ; et revocatis filiis, Roenam natu minimum interfectum fuisse intelligit ; ipsumque plorat. Jamque, audito carmine, quo Lamdargi et Calchossae lethum antiquitùs celebrabatur, sepulchroque Roená, repetit Suarena. Venit intereà ad Ossianem Carril, qui inter se colloquuntur.

PHINGALEIS.

LIBER QUINTUS.

TUNC ita solari Cromlae super ardua Connal
Gemmiferi currûs dominum, Cuchullina, tentat.
Quid te squalor habet? quid tristia corde volutas,
Cuchullin? Fugiunt hostes; nostrique per agros
Viribus invicti palantia terga sequuntur. 5
Quin tua te, ductor, sublimem gloria tollit:
Plurima miscueras belli certamina; plures
Iste tuus proceres acie compescuit ensis;
Caeruleisque oculis uxor flavisque capillis
Obvia saepe tibi vultu subrisit honesto, 10
Cùm fractus demùm tumulo requieverat hostis,
Tuque domum victor, turbâ comitante, redibas,

Fulgebantque viae spoliis, plausuque sonabant.
 Illam dulce melos, vatum vox aurea centum
 Mulcebat, sensusque alacres sub pectore movit. 15
 Phingala* tu contemplator; micat aequore campi
 Loricam indutus rutilam, velut Æthere fulmen;
 Vique viget, sicut nimbis torrentibus auctus
 Lubar in immensum, turbove per avia Cromlae,
 Annosas sternens quercus sub frigora noctis. 20
 Quàm tuus† est felix populus, dux maxime, Phingal!
 Omnia, cùm bellas, miscet tua dextera victrix
 Praelia; consilio praestas, ubi pace quiescis.
 Mille regis dicto gentes; quatis agmina ferro.
 Quàm tuus est felix populus, dux maxime, Phingal,
 Qui Selmâ prodis, latè qui Morvene regnas! 26
 Quis rapit ille autem sese, tonitruque sequaci
 Nigrescit gradiens? an non Starnonia proles,
 Morvenium quaerens regem, virtutibus actum?
 Huc geminas huc flecte acies; hos aspice reges 30
 Congressos. Crepuère armis; pugna aspera surgit,
 Qualis, cum gemini, diversis partibus orbis
 Turbine ventorum delati, fluctibus alti
 Incumbunt Lemures, legesque indicere certant:
 Auribus arrectis venator murmura captat, 35

* Nota, A. † B.

Oceanumque videt, convulsum sedibus imis,
Exsultare procul, lustrisque subire ferarum.

Talia fundebas, Connal, cùm praelia reges
Consererent, populusque hinc inde occumberet armis.
Ferreus it stridor; crebris sonat ictibus Æther. 40
Haud aliter quàm si centum centumque recoctum
Brachia procudant ferrum. Mox unus, et alter
Totus inhorruerat saevo certamine ductor.

Defecère orbis clypeùm; galeisque minaces
Dissiluère enses. Jactis per gramina telis, 45

Captavère viri sese; validusque lacertus
Hinc atque hinc vastum vasto luctamine dorsum
Astringit, versatque tenax, per aperta locorum
Abductis retrò pedibus. Furor aestuat ingens;
Jamque locus* tremuit pulsu, nemus undique cir-
cùm 50

Frondosum tremuit, tremuerunt saxa jugorum;
Oceanique cadit dominus; jacet ipse subactus
Suaren humi. Geminos Conae sub finibus olim
Sic equidem vidi, Conam non inde videbo,
Praecipites labi tumulos, quos sedibus egit 55
Turbidus indignans montano flumine torrens;
Cùmque ipsi ruerent, ingenti robore quercus

* Nota, C.

Miscebant patulos nexae per mutua ramos.
 Omnigenae tandem moles convalle quiêrunt,
 Divisisque ibat torrens jàm mollior undis : 60
 Ripa diu rubuit pòst è regione viarum.

Nunc ô Mörvenidae, tantum custodia servet,
 Phingal ait, regem, cujus stant pectore vires,
 Quales exagitant pontum fluctusque volutant.
 Maximus est armis ; revocatque ab origine gentem
 Antiquâ. Faciles dux optime, Golle, cohortum,
 Ossianesque, gravi numero suavissime vates,
 Huic date vos socios : depellite pectore curas :
 Est Agandaecae germanus, virginis almae,
 Quam colui primam juvenis, semperque verebor. 70
 Verùm, Oscar, Follane, ac rufis Roena capillis,
 Vos instate* hosti. Juvenes, pede carpite Lenam,
 Qui rapidos acri cursu praevertitis Euros.
 Quotquot Lochlinidae superant compescite ferro,
 Ne quas hùc mittat longas exinde carinas 75
 Insula, tot ratibus totque apris obsita magnis.

Corripuêre viam, perflant ceu flamina clivum :
 Tardaque ceu nubes, sese rex Phingal agebat ;
 Insonuitque instar tonitru, cùm manat in agros
 Caerulus Æstivos imber ; fervensque refulsit 80

* Nota D.

Illius telum, rutili ceu spicula Solis ;
Utve sub obscurum noctis trans Æthera longam
Stella viam signans, facies currusque citatus
Horribilis Larvae luctumque necemque minantis.
Ibat, et adversum missumque à Lochline vidit 85
Ductorem ; subiensque haec imo corde profudit ;
    Quis juxta scopulum rivique frementis ad oram
Tristis inhorrescit vultu, curisque gravatur,
Obnixusque nequit sese transmittere saltu ?
Ille quidem praestat formâ, scutumque sinistrâ 90
Attollit, dextrâque hastam fert arboris instar.
Qui vultum condis luctu, da, nobilis heros,
Oderis an memet, velut implacabilis hostis ?
    Lochline, respondit, veni ; certamine parmam
Objicio validam. Mea flet lectissima conjux, 95
Ah ! tanti praesaga mali ; nunquamque videbo
Auricomam toto nympham mihi corde receptam.
    An mihi te dedis, mavisve laccessere bellum ?
Acer ait Phingal : non me quis vicerat unquam :
Exsuperantque mei virtute ac fortibus armis. 100
Temet da comitem, celebra convivia mecum,
Alipedesque feras agita per Morvenis oras.
Non ita, Lochlineus : fractis mea dextera rebus
Affuerat semper, durumque rotaverat ensem,

Invictumque acie, qualem nec sustulit alter.
 Morvenis haud renuat rex se mihi dedere victum.
 Non me dedideram cuivis, non dedere fas est,
 Phingal ait, victum. Si quam spem ponis in armis,
 Delige, cui certes, quemvis tu cūnque meorum :
 Circumstant plures : hos excitat ardua virtus. 110
 Mene igitur spernis ? mecum pugnare recusas,
 Orla refert, Phingal ? Dignus concurrere mecum
 Es, Phingal, dignusque tuis è millibus unus.
 Si me fors pugnâ procumbere, Morvenis ô rex,
 Quippe dies bellatorem manet ultima fortem, 115
 Fac mihi constituas immani mole sepulchrum,
 Caeruleumque ense, missum trans aequora, conjux
 Excipiat dilecta mihi, quae lumina flectit
 Mollia. Delatum, lacrymis suffusa decoris,
 Ostendet gnato chalybemque, decusque parentis 120
 Eximium ; puerumque dolens ad bella ciebit.
 Talia quò memoras ? quid me vulgare dolorem *,
 Phingal ait, cogis fletu ? quò tristia versas ?
 Stat sua cuique dies ; nati serique nepotes
 Exesa inspicient rubigine tela parentum. 125
 Orla, tibi surget tumulus ; tua candida conjux
 Imbuet effusis allatum fletibus ense.

* Nota E.

Jàm pugnas ineunt ; Orlae sed dextra recusat *
Praelia : decisis vinclis, cadit illius umbo,
Commotum veluti subitò se condit in aequor 130
Luna sub Occasu. Gladium, rex Morvenis alte,
Tolle, ait Orla ; feri ; lacerum mihi transige pectus.
Hïc fessum plagis liquit me turba meorum ;
Hauriet ac conjux Lothae fugientis ad undas
Quem timuit casum, luco cùm sola vagetur, 135
Et molles tepeant zephyri tractimque susurrent.

Non ego, tum Phingal, feriam te, nobilis ô dux ;
Nec sedet hoc animo. Lothae fugientis ad undas
Optima quèn videat virgo quem diligit Orlam,
Erineâ reducèm terrâ saevoque tumultu ; 140
Te canus videat genitor, nisi maximus aevo
Lumine sit captus ; gressum vocesque per aedes
Audiat ; ad tactum tractans te, gaudia captet.

Optime rex Phingal, nullo me tempore tanget,
Dux inquit fortis, Lothâ qui flumine venit : 145
Lenae procumbam campo. Certamine qualis
Ferbuerim duro dicent per saecula vates.
Balteus hic latus lethalia vulnera condit,
Quae nunc diripio tradoque hostilibus auris.

Dixit, et extemplò fudit de pectore rivos 150

* Nota, F.

Purpureos ; fulvâque cadit jam pronus arenâ.
Rex superincumbit singultibus ilia longis
Pulsantem miserans ; juvenesque ex agmine lectos
Compellans, inquit, sublimem laudibus Orlam 155
Tollite ; humo mandate ducem ; superaddite saxum.
Squalidus in tumuli jaceat nigrantibus umbris
Per Lenam, charâ diversus conjuge, rauco
Diversus Lothâ, trepidante fugacibus undis,
Limine diversus proprio turbâque faventum.
Arboreum posthâc Orlae mirabitur arcum 160
Surrectura aetas, summâ nec tendet opum vi.
Illius exululant catuli, gaudentibus apris,
Quos pressit studio fervens. Crudelibus armis
Concidit heu ! belli fulmen, vir maximus, Orla.
Cornua Morvenidae, rebus spectata juvenus, 165
Undique dent sonitum : cantu citharisque levemus
Suarena, sollicitum curis. Percurrite campum
Mox, Oscar, Follane, ac rufis Roena capillis :
Parcite Lochlinidis, oculosque advertite blandos.
Heus ! ubi Roena ? gradus haud segnis ferre solebas,
Cùm te rex Phingal, cùm te pater ante vocâsset.
Roena tuus, Phingal, vates tum reddidit Ullin,
Aethera per magnum formis victricibus adstat ;
Scutorum dominum comitatur, Trathala ; fortem

Trenmora pone subit. Convexi tramite collis 175

Corpus inane jacet : jamjam color ora reliquit

Purpureus. Ceciditne, inquit rex Morvenis altus,

Assuetus cursu juvenis praevertere cervos,

Quique habilem validis curvabat viribus arcum ?

Vix miscere manu vidi te fortia belli 180

Praelia : quid primo cecidit certamine Roena ?

Da precor, ô juvenis, placidam per membra quietem :

Te mox aspiciam ; mox obrutus ipse silebo ;

Mox iter omne meum vanescet ubique locorum.

Soli me vates, saltus, lapidesque loquentur. 185

Roena jacet ; Roenae sonuit nec fama sub auras :

Plecte fides, Ullin ; fidibusque adjunge sonoris

Carmina ; nunc Roenae laudes dic funere mersi ;

Æternumque vale, quo non fuit acrior ullus.

Inde magistra tuam non jam mea dextra sagittam

Diriget : O formose puer, mi gnate, valet. 191

Jam lacrymis Phingal malas humectat amaris,

Ut repetit, qualis fuerit certamine Roena.

Namque ferox juvenis referebat fulminis ignem,

Ardvene sub noctem visum, cursuque virentes 195

Vastantem sylvas : latè lucere viator

Laetatur secum flammam ; sed splendidus ignis

Eripitur subitò, ventis post saxa jugorum
 Extinctus ; mundusque latet nigrantibus umbris.
 Cùm semel emotaecurae, pulsusque parumper 200
 Corde dolor tristi est, voces has ore profudit
 Rex felix Phingal felicis munere conchae :
 Quos viridans memorat tumulus, quos quatuor isti
 Muscosi lapides, exilia luce carentum
 Limina servantes ductorum, dicite, vates ; 205
 Adjunctusque viro, bellis qui ferbuit olim,
 Filius hoc ipso tumulo meus usque quiescat.
 Conscia nam virtus, laudumque immensa cupido
 Sors tua, Roena, fuit. Non hinc per nubila solus
 Caeruleasque plagas nimbosque vagabere coeli. 210
 Ullin, ab antiquo missum dic tempore carmen,
 Quodque refert quales terreno ex aggere bustum
 Hoc premat heroas. Si nunquam terga dederunt
 Hostibus, his positi, consors sit Roena sepulchri ;
 Hos habeat socios. Diversum Morvene, charum 215
 Oris, Lena, tuis gnatum sopor altus habebit.
 Talia tum vates ; nec abest facundia dictis :
 Hoc tacito premitur tumulo Lamdargus, et asper
 Rex armis, Ullin. Sed quaenam margine nubis
 Despiciens vultum virgo protendit honestum ? 220
 Quid te, prae cunctis Cromlae formosa puellis,

Pallor habet? Proceres inter, per mutua laesos
Vulnera, tunc jaces? O Tutalis alma propago,
Mille quidem fueras spes invidiosa procorum;
Unus at usque tuos habuit Lamdargus amores. 225
Is venit Turam, clypeique insigne decorum
Percussit; secumque has fudit pectore voces.

Quò sese Galchossa tulit lectissima rerum,
Quam genuit Tatal, magnis virtutibus actus,
Quamque meis liqui moerentem turribus altis, 230
Nobilis Ulfaddae telis occurrere certus?
Dicebat: Lamdarge, redi; dolor ossibus ingens,
Dum venias, haeret; suspiria pectore rupit
Tristia candenti, roseas et sparsit oborto
Rore genas; reduci que mihi non obvia se fert, 235
Mollibus alloquiis animum post praelia mulcens.
Non resonant citharis aedes; non carmina vates
Ulla mei fundunt; alacer non ipse catenam
Concutit ante fores Brannus, prout ante solebat.

Quò sese Galchossa tulit lectissima rerum, 240
Quam genuit Tatal, magnis virtutibus actus?

Fòrs, Lamdarge, inquit generatus Aödane Feras,
Aërios Cromlae clivos Galchossa pererrat,
Virginibus comitata suis cervosque fatigans.

Haud, Lamdargus ait, strepitus mihi redditur ullus

Venantum ; tumulis latè campisque siletur ; 246

Non ego prospicio cervum rapidosve catellos ;

Non video nympham, toto mihi corde receptam,

Quaeque decore refert Lunam, post saxa cadentem.

Alladen subeas, canis cui spargitur aetas 250

Frigida, cui Lapidum circus gratissima sedes :

Expediatque utinam quàm nunc Galchossa vagetur.

Paruit actutum generatus Aödane Feras,

Secretumque senem verbis scitatur amicis :

Accola dic clivi, placidis dic moribus Allad, 255

Quid tibi prospectum est, vir longis obsite saeculis ?

Inde senex facilis : prospexi Carbere cretum

Ullina ; descendit Cromlâ ; cantumque ciebat

Gutture sub rauco, veluti si murmuret Auster

Per lucum foliis nudum. Sub limina Turae 260

Se tulit ; et, mecum, clamat, certamina tenta,

Dux, Lamdarge, ferox ; armisve inglorius esto.

Tolle moras omnes, bellator ; consere dextram.

Respondit Galchossa, domo se detulit heros

Optimus ; aggressusque Ulfaddam, praelia miscet,

Maxime rex, Ullin. Non ulli cesserat unquam 266

Lamdargus ; renuet nec vel contendere tecum.

O qualis tibi frontis honos, quàm mira venustas,

Ullin ait, fidens animis ! Lectissima proles

Tutalis, aërias invises Carberis aedes,   270

Hospitio notas. Temet fortissimus armis

Dux habeat; Solesque ego ternos monte morabor

Cromlano, poscamque lubens in praelia fortem

Lamdargum telis. Quod si contendere nolit,

Te lux quarta mihi propriam, Galchossa, dicabit.

Retulit ut gressum Feras, remque ordine pandit, 276

Te, Cromlae dixit dominus, te suaviter, Allad,

Somnia sub noctem circumstent rupis in antro:

Classica jamque sonent, Fera; procul audiat Ullin,

Ingentem veluti resonantem valle procellam. 280

Continuò scandit Cromlam, se carmine solans.

Summa tenens, partes sese versabat in omnes,

Turbida seu nubes, ventis discordibus acta:

Utque erat impatiens, clivo resonabile saxum

Devolvitur belli signum. Feras audiit Ullin 285

Carberides, sensitque alacres sub pectore motus,

Vulnificamque ardens genitoris sustulit hastam;

Armaque dum caperet bello contendere certus,

Ora serenabat risu. Sub culmina Cromlae 289

Tendit ovans, cantumque ciet, gladiumque coruscat.

Carberiden Galchossa videt nebulae instar euntem;

Lamdargoque timens, pectus candore nivali

Terque quaterque manu tundit. Mox Carbera dictis
Accedit, simulatque animum, veniamque precatur :
Maxime dux aevo, felixque per omnia Carber
Hospitibus, subit ire jugo, celeresque sagittas 296
Spargere, quà furvos video consistere cervos.

Carpit iter praeceps virgo ; sed tarda subivit.
Concurrere viri ; pugnatum est cominùs armis.
Quid Selmae domino referant mea carmina qualis
Pugna foret, centum qui certavisse phalangas 301
Viderat? Extinctus gladio ferus occidit Ullin.
Pallidus advenit nympham Lamdargus amatam,
Quam genuit Tatal, notus victricibus armis.

Illa ubi torpentem medio discrimine lethi 305
Senserat, heu ! quinam, dixit, charissime, sanguis
Iste ruit? sanguis, respondit maximus heros,
Ullinis est, jactis nivibus per culmina Cromlae
Candidior virgo gelidis : me me sine dorsum
Sternere humi ; morior ; durat per saecula nomen.

Vix ea fatus erat, cùm jam se corpore solvit 311
Turrity dominus tecti ; Galchossaque clamat,
Nunquid in aeternum clausisti lumina somnum,
Rex Cromlae? Tres illa dies exinde resedit
Corpus ad exanimum. Cùm quarta refulserat Eos,
Flebilis invenit venator lumine cassam. 316

His tribus extractus fuit hic, rex Morvenis, agger:
Hos inter positum Roenam non parva sequetur
Gloria, per summosque ferent nova gaudia montes.
Hoc igitur tumulo compostus Roena quiescat, 320
Rex inquit Phingal, placidâ tum voce locutus:
Namque meas horum crebrò laus impulit aures.
Huc Orlam, juvenes, pallenti funere mersum,
Ducite. Non tumulo sine compare, Roena, jacebis;
En subit Orla tibi. Lacrymarum flumina fundant
Morvenides moestae; squalore recondite vultum
Lothaides. Sicut convexi tramite collis
Vimina pubescunt, heroes corpora firmant;
Absumuntur, uti, stratae sub vallibus imis,
Ingentes quercus, pleno quas proluit amnis 330
Flumine transversas, aestusque ac flamina siccant.
Quales hi fuerint acie satis aspicias, Oscar;
Bellaque si moveas, horum te fama perennis
Excitet; haud secus ac Roenam te carmina dicant.
Totus inhorrueras bello, mi Roena; domoque* 335
Blandus eras visu, qualis vel roscidus arcus,
Qui procul adversâ saltûs regione renidet,
Cum prope culminibus Morae Sol conditur altis,
Lustraue cervorum longè latèque silesunt.

* Nota, G.

Quem natu genui minimum, te, Roena, sepultum
Lena sub hoc saxo foveat ; rursusque valet. 341

Nos quoque decidimus : quantùmvis maxima, virtus
Nostra ruet, solersque omnis prudentia rerum.

Talia fundebas lacrymans, rex maxime telis,
Creditus aeternùm tumulo quùm Roena sileret :
Ossianem quantus miserum nunc luctus adumbrat,
Cùm tu sis vitâ cassus, rex optime regum !
Aure tuas nequeo dulces haurire loquelas,
Cernere non oculis captus sine corpore formam.

Assideo multosque dies noctesque profundas 350
Frigidus ante tuum positum sub colle sepulchrum ;
Admoveoque manum, coelo te laudibus aequans
Carminibusque, pater. Si te dispergere voces
Fortè rear circùm, Zephyri me flamina fallunt.
Te sopor altus habet longo pòst tempore lapsò. 355

Lubaris ad ripam victo cum Suarene Gollus
Ossianesque aliâ custodes parte sedebant ;
Argutoque fides plectebam pollice, si quâ
Fas foret illius duros lenire dolores.
Lumina defigebat humo ; sub corde premebat 360
Infaustum tacitus bellum clademque suorum.

Suspiciens autem, magnum Cuchullina vidi *

* Nota, H.

Ire supercilio Cromlae. Quùm, gaudia curis
Admiscens, Lenâ devincere Phingala sensit,
Segniùs ille gradum Turæ referebat ad antrum,
Queis ibat telis et luce coruscus ahenâ
Sole sub adverso ; paribusque nitebat in armis,
Pone sequens, Connal. Jàm culmina summa ju-
Exuperant, sicut de nocte per ardua collis [gorum
Ignis edax nemorum fertur, datque undique lucem,
Cùm sequitur Boreas, crepitatque incendia miscens.

Rupe sub ingenti Turæ spelunca cavatur :
Spumeus it praeter rivus ; stat desuper arbor,
Annosos tendens ramos, tractimque susurrans ;
Ante fores ventus scopulos hinc inde fatigat. 375
Hïc moestam posuit sedem Semonia proles,
Infelix volvens turbato pectore bellum,
Irroransque genas lacrymis. Desiderat altum
Nomen enim ductor, debellatorque phalangum :
Tu, Bragella, procul vitam Duncaside degis ; 380
Conjugis et coràm non fas compescere luctum.
Illius ast oculis tua sese sistat imago,
Ore notata pio, purâque in luce refulgens,
Attolletque animos ; renovari pectore vires
Sentiet, ac magnum nomen primamque locari 385
In solido rursus famam ; quamque arserat unam,

Temet, dulce decus, placatâ mente fovebit.
 Quis venit ille autem, senio cui tempora canent ?
 Ipse quidem Carril, qui condit amabile carmen *.
 Salveto ! vates, vir longis obsite lustris, 390
 Felix qui cantu centum discrimina vocum
 Obloqueris, veluti Turanae barbitos aulae ;
 Cujus et eloquium mentem dulcedine mulcet,
 Sicut mane novo sub lumina Solis et ortûs 395
 Ros liquidus, passim per amoena vireta nitescens.
 Da quò liquisti, Carril, Cuchullinis arcem ?
 Salve ! respondit vates, dux maxime telis,
 Ossianes, omnesque potis superare canendo.
 Tu mihi jamdudum fueras perque omnia notus,
 Bellator : citharam tetigi nervosque canoros, 400
 Pertentare volens sensus Evirallynis almae ;
 Insonuitque tibi sublatus ad aethera cantus,
 Praelia cum caneres, turbâ plaudente virorum,
 Hospitis excelsi, magnâ Brannonis in aulâ ;
 Miscebatque sonos Evirallyn ; solaque quâdam 405
 Illa die, lethum Cormacis carmine dicens,
 Laudibus eximiis, periit qui captus amore
 Ipsius, evexit juvenem, virtutibus actum.
 Interea lacrymis malas decorabat obortis,

* Nota, I.

Tuque tuas, memini, procerum vel maxime
princeps.

Nam quàmvis istum nil corde recepit amantem,
Ingenuâ doluit praestans haec indole virgo,
Quam genuit mensis Branno paterisque superbus.

Has mihi delicias, dixi, nomenque decusque 415
Ne memora : quoties repeto, calor ossa relinquit,
Udaque turgentes effundunt lumina guttas.

Pallida procubuit dudum tumuloque silescit
Nymp̄ha decore novo fulgens, meus optimus ignis.
Jamque sede mecum, spira tua carmina, vates,
Nil jucunda minùs, tepidi quàm flamina veris, 420
Quae captat venator hians, ubi somnia rumpit
Faucibus in montis, laetarique auribus haurit
Arrectis Genios, dulcemque profundere cantum,
Quo valles montesque sonant, sonat arduus Æther.

PHINGALEIS,

SIVE

HIBERNIA LIBERATA.

IN SEX DIVISA LIBROS.

LIBRI SEXTI ARGUMENTUM.

Superveniens describitur nox ; jamque canit Carril. Inde Rex epulis vacat cum Suarene aliisque. Compositae carmen pacis recinit Ullin, Trenmoris et Innibaccae nuptias in medium proferens. Colloquuntur inter se Phingal et Suaren. Fabulam Grumalis narrat Phingal. Ferociam tandem luctumque ponens, aeternam Phingali Suaren amicitiam pollicetur. Decantant vates, citharasque plectunt. Cubitum itur. Multo mane proficiscitur Suaren cum fractis copiis in Lochlina. Venatum indicit Phingal ; Cuchullina invisit, recreatque ; posterá die in Morvena, Caledoniamve, revertitur.

PHINGALEIS.

LIBER SEXTUS.

ÆTHERE praecipitant nubes ; nox * humida Crom-
lam

Circumfusa premit ; Boreae sub finibus ardent
Sidera, caeruleos jactis lustrantia fluctus
Ignibus Ullineos ; nebulae per inane vagantur
Parte aliâ ; longè sylvis immurmurat Auster ; 5
Caede madens ater silet undique et undique campus ;
Jamque infit blandi cantûs dulcedine mentem
Demulcere mihi Carril. Quos flore juventae
Novimus, ac laeto devinxit foedere longus
Usus amicitiae, moresque habitusque benigni, 10
Ipse canit, festosque dies, quos egimus unâ,
Nos ubi suscepit Lego, tot magna virorum
Illa parens, plenaque indixit pocula mensae.

* Nota, A.

Excita Cromla modos reddit ; multaeque per auras
 Circumstant animae, pronaeque in carmina pendent,
 Laudibus intentae propriis famaеque perenni.

Pertentent, oro, sensus tibi gaudia, Carril,
 Qui nunc turbinibus veheris, clivosque frequentas.
 Cur, dilecte, meam nil jam succedis ad aulam,
 Solus cùm duco noctem ? Succedis, amice ; 20
 Quamque tenet paries appensam, tangere lenem
 Te nosco citharam, numerumque ciere remissum :
 Serus et iste meas utinam sonus occupet aures !
 Quìd non alloquiis relevas me, mente jacentem ?
 Dic quando veteres liceat spectare sodales ? 25
 Par fugis, heu ! levibus ventis somnoque volucris ;
 Et mihi, te raptans, mediis fremit aura capillis
 Intempesta ! vale, proceres qui laude ferebas.

Ad Moram, centum sese quae subjicit altis
 Verticibus, coière duces, epulisque vacârunt. 30
 Mille ardescebant quercus ; totusque reluxit
 Mons circùm, lectosque hilaravit vivida pleni
 Vis cyathi * proceres. Unus sub corde premebat
 Saevum rex luctum Suaren : fera lumina torvus
 Defigebat adhuc Lenâ, bellumque sinistrum 35
 Pectore versabat, stimulis agitatus amaris.

† Nota, B.

Hic meus in clypeum pater incumbibat avitum,
 Nocturnisque dabat canam diffundere ventis
 Caesariem, magno fulgore nitescere visam.
 Senserat ut domitum nimis indulgere dolori 40
 Suarena, motus ait : dic, Ullin, carmina pacis *
 Compositae ; tandem mihi mens segura quiescat ;
 Omnis et armorum strepitus dirusque tumultus
 Auribus absistant. Dominantem fluctibus alti
 Centum hilarent citharae: non jam nisi laetus abibit;
 Neve unquam liquit quis me sub pectore moerens.
 Tunc, Oscar, dextrâ strictus mihi fulminat ensis,
 Praelia cùm fervent ; extemplò conditur idem
 Vaginâ, simul ac campo concesserit hostis.

Talia mox Ullin, felici carmine notus. 50
 Morvene rex multis Trenmor degebat ab annis,
 Viribus exsuperans, sicut vastum maris aequor
 Turbatum ; dubiamque viam tentavit ad Arcton,
 Incumbens pelago, spumasque ac caerula findens.
 Lochlineas tandem rupes sylvasque sonoras 55
 Ante oculos nebulis medias consurgere vidit.
 Littore vela legit ; sequitur fervoribus aprum,
 Gormaleis aprum clivis lucisque frementem,
 Qui plures cursu juvenes praeverterat acres ;

* Nota C.

Ast dedit exuvias victrici Trenmoris hastae, 60
Vulnere se versans. Tres hoc insigne videntes
Lochlinei facinus proceres, dixère potentem
Advenisse virum, magnum qui montibus ignem
Flagrantem referat cinctus radiantibus armis.

Ocyùs indixit convivìa lauta tyrannus 65
Lochlinis ; acciturque heros virtutibus asper ;
Tresque dies festos procerum nutrice potentum,
Gormale rex egit Trenmor, certamina miscens
Quae libuit ; nemoque fuit tam robore firmus,
Trenmoriis demùm fessus quin cesserit armis. 70
Mulcebant animos paterae ; cantusque ferebat
Laudibus immensis dominantem Morvene regem
Ante alios fortem, fortesque in bella legentem
Heroas, pelago subiit qui Lochlinis oram.

Post, ubi quarta dies ortus ostenderat almos, 75
Deduci Trenmor praecepit in aequora navem ;
Fertque refertque gradum curvo sub littore, donec
Missus Hyperboreus replet carbasa ventus.
Jamque audit mediis longè crebrescere sylvis 80
Murmura, cùm properè quidam succedit ephēbus
Candidus et rutilus humeros circumdatus armis.
Aurea caesaries olli est, malaeque rubescunt ;
Dextra nivem puro superat candore recentem ;

Caeruleique nitent oculi vultusque benignus.
Trenmora mox dictis invadit, praelia poscens: 85
Siste gradum, Trenmor studiis asperrime belli;
Lonvalis haud magni gnatus tibi cedit in armis,
Qui plures fortesque viros compescuit ense:
Qui porrò vesci cupiat coelestibus auris,
Ex acie cedens, illius spicula vitat. 90
I, decus eximium, juvenis formose capillos,
Rex ait armisonus: nolo concurrere cuivis,
Carmine quem nondum tollunt ad sidera vates.
Candet dextra tibi mollis, nec robore praestat.
I, pete capreoli rupes, lux alma juventae. 95
Ille sub haec: ibo, postquàm te fortibus armis
Exuero: facinus tantum nec parva sequetur
Gloria. Convenient nymphae, densâque coronâ
Stipabunt juvenem, magno qui robore regem
Stravit humi: gremio suspiria mollia fundent, 100
Cùm tibi detractum gladiumque hastamque vide-
Quin tua tela gerens miscebor millibus heros, [bunt.
Accumbensque epulis, summo decorabor honore.
Non mea tela geres aeternùm, percitus irâ,
Mox Trenmor: potiùs pallescere littore mater 105
Te tua conspiciet, pelagoque volare profundo
Vela viri, saevo stravit qui vulnere natum.

Haud pilum attollo ; nec me robustior aetas
 Firmat adhuc, fateor ; verùm mea recta per auras
 Avolat ex arcu multosque sagitta subegit 110
 Heroas bello. Loricam projice duram,
 Quae te sola necis tenui discrimine servat,
 Projicioque meam : jamjamque immitte sagittas.

Virginis hîc pectus passis prodire capillis
 Prospexit Trenmor niveum ; regisque sororem 115
 Agnovit. Versos in Trenmore fixit ocellos
 Haec aulâ fratris, longumque bibebat amorem.
 Obstupuit visu tanto fortissimus heros :
 Labitur hasta manu ; torpent in corpore vires ;
 Demittitque oculos humilis, terramque tuetur. 120
 Nympha micabat enim, veluti lux aurea Solis,
 Quâ videt Oceani latum splendescere campum
 Conversus, caeco prodit qui rupis ab antro.

Morvene qui regnas, dixit nivis aemula virgo,
 Me sine nave cavâ tecum salis ire per undas 125
 Diversam Corlâ, mens quem fastidit amantem.
 Non secus ac fulmen, terroribus Innibaccam
 Exagitat ; volvitque ferox sub pectore fastus
 Ingentes ; campoque hastilia mille coruscat. 129

Post clypeum requiesce meum, pulcherrima virgo,
 Trenmor ait : quamvis hastas quis mille coruscat,

Non illum metuo ; nec mos mihi vertere tergum.
Inde dies ternos, cornu resonante, remansit ;
Et Corlam è campis clivisque in bella vocabat.
Noluit at Corlas belli tentare pericla. 135
Turribus interea descendit Lochlin* ab altis,
Extruxitque dapes, celebrans nova gaudia plausu ;
Morvenis ac domino lectam dedit inde sororem.
Ergo †, victor ait Phingal, mea, Lochlinis ô rex,
Fervidus iste tuus peragrat praecordia sanguis. 140
De summo nostri moverunt bella parentes
Imperio, clarumque tenent per saecula nomen :
Verùm saepe suis olim genialibus aulis
Mutua curârunt convivia ; saepe vacârunt
Muneribus festis paterae, fidibusque canoris. 145
Pelle animis hastas ; cithararum carpe levamen.
Pontus ut horrisonus vastis surgentibus undis,
Prompsisti vires ; ceu clamor mille phalangum,
Pugnantum medio confusae stragis acervo,
Vox tibi personuit. Cùm prima refulserit Eos, 150
O mihi dilectae frater germane puellae,
Carbasa da ventis : nunc illius alma venustas,
Sol veluti coelo medius, mihi mente relucet.
Te propter niveam vidi plorare sororem ; 154

* Fòrs ab hoc rege vel ipsa regio nacta est nomen.

† Nota, D.

Cùmque meus fureret gladius, tibi parcere norat,
 Quamvis ingentes animo exarsêre dolores.
 Si certare juvet, dabitur committere pugnas,
 Quas posuit Lochlin, queis Trenmor victor abivit :
 Inde domum partâ referes vestigia famâ,
 Monte velut Solis condit se lucidus orbis. 160

Non ego, tum Suaren, tecum, rex inclyte gentis
 Morveniae, cui nec multis in millibus unus
 Par est, certabo. Patris te limine vidi ;
 Nec mihi tunc aetas multos adduxerat annos ; 164
 Versabamque animo, memini, quo tempore possem
 Phingalis in morem validi consurgere in ensem
 Sublatum ; manibusque manus sub Malmore quon-
 dam

Miscuimus, postquàm, spumosa per aequora vectus,
 Successi Selmae dapibus paterisque refertis 169
 Hospes Hyperboreus. Ventura in saecula mittent
 Qui fuerit victor deducto carmine vates.
 Hoc etenim famâ multis memoratur in oris
 Certamen. Plures delatae Lochline naves
 Abductâ squalent turbâ, perque aequora Lenae
 Demessâ gladio : tibi, Phingal, munera sunt ; 175
 Aeternùmque fave magno mihi foedere junctus.
 Communi nobis Lochlin sub lege prematur.

Cùm tua Gormaleas proles advenerit aedes,
 Exstructis dapibus certaminis inter honores 180
 Gestiet, atque animos tollet super aethera plausu.

Immo, rex inquit Phingal, tum voce secutus,
 Hae tibi sint, Suaren, naves *, sit saxea Lochlin.
 Sat patrum deserta mihi, sat roscida Morven 184
 Fluminibus, sylvaeque meae, cervique fugaces ;
 Tuque, Agandaecae frater germane, profundum
 Classe seca primi sub lumina Solis et ortûs.
 Carbasa da ventis, da te surgentibus undis,
 Gormaleumque subi clivum lucosque sonantes.

Optime rex †, Phingal, pateris liberrime princeps,
 Admiratus ait Suaren, quùm pace quiescis, 191
 Veris es aura tepens ; turboque, ubi praelia misces.
 Morvenis armipotens regnator, jungere dextrae
 Da dextram : laudentque tui plorentque peremptos
 Morte viros almi vates ; Erinque sepulchro 195
 Corpora per campum mandet dejecta meorum ;
 Extruat ac Lapides famae monumenta pérennis.
 Quùm gelido nostri veniant Aquilone Minores,
 Quo patres campo moverunt bella notabunt ;
 Et medius tumulis venator talia secum : 200
 Hïc Phingal Suarenque, animosi pectoris ambo,

* Nota, E.

† F

Centenis olim pugnas inière catervis.

Haec venator iners: nos fama manebit in aevum.

Tum contrà* Phingal: nunc nunc nos maxima
Gloria, rex pelagi, tollit. Ceu somnia noctis, [laudis
Ibimus hinc pulsi; strepor omnis et arma silebunt
Nostra jubente die; nec quâ tellure premamur 206
Depositum noscet, cursu qui devia lustrat.

Nec multum est famâ volitare per ora virorum

Nomina, quum tumulo torpent ad fortia dextrae.

Ossianes cantu Carrilque Ullinque valentes, 210

Ante oculos vobis sublapsa recluditur aetas;

Defunctosque diu proceres memorare potestis.

Praeteritos revocate dies; hanc fallite noctem

Carminibus: properetque utinam laetabilis Eos.

Fudimus ore melòs; facili certamine centum 215

Dulces consonuère lyrae, vultusque reluxit

Suarenis, ut, victis de nocte per Æthera magnum

Nubibus, extemplò nitidum Luna explicat orbem.

Talibus inde sonis longaevum Carrila Phingal

Alloquitur, secum Cuchullina mente revolvens. 220

Heus† ubi Semonis natus, cui roscida servit

Insula? Da nunquid, lapsum velut Æthere sidus,

Conditur ad Turam validis dux inclytus armis?

* Nota, G. † H.

Conditur ad Turam, vates ait obsitus aevo,
Cuchullin, validis olîm dux inclytus armis : 225
Neve manum gladio, tristive avertere bello
Ipse potest animum. Multo sublimis honore
Hastarum luget dominus ; tibi, Phingal, habere
Donat avi gladium Cabadis. Quippe fugasti
Lochlinidas magni grassatus turbinis instar. 230
Excipe, rex, ergo, tantus quod gesserat heros,
Vulnificum ferrum : tenues evasit in auras
Lausque, decusque viri, magnum et memorabile
Ut nebulae rapido depulsae valibus imis [nomen,
Flamine, quaeque sui vestigia nulla relinquunt. 235
Illius haud capiam gladium, rex optimus inquit:
Namque est Cuchullin nitidis acerrimus armis
Bellator ; fortemque virum sua fama sequetur.
Obruerat tenebris plures sors aspera belli,
Qui micuère novo congressu. Pectore curas 240
Pone omnes, Suaren, nemorosae Lochlinis ô rex.
Quamvis devictus cedat quis ab equore campi,
Inclytus est, totis si viribus ivit in hostem :
Sic Sol Æstivus caput inter nubila condit ;
Rursus at erumpens viridantes despicit agros. 245
Dux Conae, multis Grumal certamen inivit
Littoribus ; rabieque maris nigrâque procellâ,

Armorumque sono gaudebat fervidus heros,
 Appulit hic Cracae lectissima robora pubis,
 Rex ubi digressus luco circoque redibat   250
 Brumonis, Lemurum postquàm venerabile saxum
 Supplicibus fuerat votis affatus in armis.
 Ocyùs ob niveam miscentur praelia nympham
 Aspera: nam Conâ nomen famamque decorae
 Anniris audivit Grumal; mentique sedebat   255
 Hanc sociare sibi, certove occumbere letho;
 Lucida tèrque diem pugnamque Aurora reduxit,
 Vinctus et est Grumal, manibus post terga ligatis;
 Cùmque foret procul à patriâ turbâque faventum,
 Brumonis clausus circo est sub rupe cavatâ,   260
 Audiit hîc Lemures caecas ululare per umbras
 Horrendum circa Signum. Verùm inde refulsit,
 Ætheris extinctus ceu rursus accenditur ignis.
 Armipotente manu crudelem perdidit hostem
 Victor, et in solido nomen famamque locavit.   265
 Quare agite, ô vates, lustrat quos cana senectus,
 Exanimùm heroum laudes attollite dictis,
 Suarenis et curas luctumque repellite inanem.
     Procubuère viri; fundunt stridentia crines   269
 Flamina; mox centum voces centumque sub auras
 Dulce sonant citharæ. Sublapsi temporis aevum

Concentus repetit regesque ducesque potentes.

Mî quando talis replebit amabilis aurem

Concentus, quandove hilarabunt talia mentem

Gaudia? Si sperem, subitò spes irrita cedit. 275

Ah! caret argutis moestam per Morvena chordis

Barbitos; haud resonant Conam discrimina vocum;

Namque almi proceres obitu vatesque quiêrunt;

Lausque, decusque plagis exinde refugit ab istis.

Vix tremit orta dies pelago, Cromlamque recludit,

Cùm Lenam Suaren raucis clangoribus implet,

Lochlineas cogens gentes. Hae navibus altum

Conscendunt, tacitumque premunt sub corde dolorem,

Spem simulant vultu. Classem sua flamina vectant;

Morveniaequae instar nebulae vaga carbasa pendent.

Orsus ait Phingal; juvenes, accite catellos 286

Praecipiti cursu, candenti pectore Brannum,

Magnâ vi Nertym Cherrumque acremque Luathum

Naribus. I, praepes Follane; i, Roena*—sepulchro

Roena jacet, gelido membris languore solutis. 290

Protinùs, ô Follane ac Fera, cornua magnum

Undique dent sonitum; collesque lacusque resultent

Laetitiâ; cervique metu capraeque fugaces

Exiliant stabulis deserta per avia Cromlae.

* Nota, I.

It sonitus sylvis ; linquitque ignavia somni 295
 Laetam venantum turbam ; lorisque soluti
 Mille ruunt acres catuli. Jàm quisque catellus
 Sternit humi cervum ; tres Brannus dejicit unus,
 Dentibus ac tractos sistit mox Phingale coram.
 Scilicet ardebat domino dare guadia moesto ; 300
 Jamque redit patris dolor altâ mente repostus,
 Aspicit ut contrâ Roenae requiescere saxum,
 Venandi fuerat studio qui fervidus olim.

Amplius haud proceres inter conviva sedebis,
 Rex, inquit ; mi gnate, jaces, nunquamque resurges.
 Evolvenda dies tumulum tibi conteget herbâ. 306
 Surget pejor avis aetas ; ignavaque proles
 Nesciet hâc quales heroes mole premantur.

Quod superest, reliqui, mea magna potentia, nati,
 Golle, catervarum ductor, cui fulminat ensis 310
 Caeruleus, mecum Cromlae conscendite clivum.
 Invisendus enim, Turae qui luget in antro,
 Ductor ab Alatâ, debellatorque phalangum.
 Istane fòrs altae surgens arx culmine rupis
 Tura est ? Dux misero turbatur pectora bello 315
 Hospitibus felix ; aulâ lugubrè siletur,
 Regifico notâ luxu paterisque refertis.
 Armorum ad dominum tendamus ; mente jacentem

Jamjam solemur coràm, lectosque sodales.
Istene Cuchullin? volitansve per aëra fumus? 320
Flamina namque obstant penitùs ne visere possim.
Est, Follanus ait, superat cui laeta juvenus,
Est est Cuchullin, Semonis maxima proles.
Plura movens animo reticet, gladiumque capessit.
Salve! tum Phingal, qui scuta ingentia frangis,
Armipotens ductor: salve! rex optime regum, 326
Ocyùs, ore secuta, refert Semonia proles;
Te stipans valeat praeclara corona virorum.
Morvenis ô felix princeps, invictaque bello
Dextera, conspectum laetor te reddere coràm. 330
Tu Sol es, magno Cromlae qui devia lustrat
Orbe redux, postquàm venator luxerat illum
Deerravisse; micant circùm, ceu sidera, nati.
Non me squalentem vultu, non pectora curis
Turbatum, Phingal, vidisti Morvene quondam, 335
Cùm rerum domini*, fracti victricibus armis,
Montibus è nostris issent, fremeretque triumphus
Per colles liquidosque lacus lucosque profundos.
Copia larga tibi verborum est, inglorius inquit
Mox Connan†: nimiùm jactas, Semonia proles: 340
Concilioque ducum prae millibus obstrepis unus.

* Romani.

† Nota, L.

Ast ubi sunt manuum haec ingentia facta tuarum?
 Quò nos oceani tumidas trajecimus undas,
 Auxiliumque tibi tulimus certamque salutem?
 Tu fugis ex acie; Turae te condis in antro; 345
 Ipse tuas in eo pugnas discrimine lethi.
 Qui latitas igitur, nec quam spem ponis in armis,
 Da mihi quae frustrà gestas fulgentia tela.

Non mea bellator quisquam tela ante poposcit,
 Indignatus ait Cuchullin; neve dedissem
 Poscenti, Connan, juvenum ignavissime; nec jam
 Ex acie cessi, luctum sub pectore versans,
 Donec tot ruerant proceres, tot fulgura gentis
 Erineae, populusque immani clade peremptus.

Talia quò spargis, dum non specteris agendo, 355
 Excepit Phingal, Connan, cui dextera friget.
 Sat jam Cuchullin bello ductisque triumphis
 Enituit: quas posthàc cunque subiverit oras,
 Pectora concutiet virtute ac fortibus armis
 Horrificus: multis famâ memorabile nomen 360
 Iste plagis misit viridis dux Phallidis altus.

Maxime Cuchullin, celso da candida malo
 Lintea, teque mari. Reducem te patria tellus,
 Insula rore madens telisque asperrima duris
 Accipiat. Claro Sorglani sanguine cretam, 365

Respice mente memor Bragellam. Saucia curis,
Humectansque genas, pelago pia lumina figit
Littore in extremo: per tempora sibilat Eurus,
Undantesque comas niveo sub pectore miscet.
Captat hians atrae volitantia murmura noctis, 370
Remorumque sonos: longè resonare per undas
Ipsa tuum credit cantum citharaeque levamen.

Credit, at incassùm, tristis tum reddidit heros:
Fractus enim bello, positus inglorius armis
Non patrios repetam fines. Quid namque viderem
Te, Bragella, imo suspiria rumpere corde? 376
Me gladiis medium mediumque horrentibus hastis
Vincere vidisti, magnorum maxime regum.

Vincere vidi equidem, rursùsque videbere victor,
Phingal ait festo concharum munere notus. 380
Qualis sub Cromlà quercus, tua surget in altum
Gloria*; bella manent te plurima; plurima campo
Vulnera jactabis. Delatam appone ferinam,
Lecte Oscar: dapibus cyathisque accumbite plenis.
Corpora curemus; nobiscum gaudia carpat 385
Erineus rector fortis, fortesque sodales.

Consedère duces; epulis numerisque vacamus;
Attollitque animos Cuchullin. Robora membris

* Nota, M.

Excelsi rediêre viri ; nova gaudia vultus
Induit explicitus. Referebat facta priorum 390
Ullin, et hunc Carril dicentem voce secutus ;
Additus hisque comes pugnasque virosque canebam
Ipse ego ; quos inter strinxi penetrabile telum.
Amplius haud ullum stringam ; mihi gloria cessit.
Frigidus ad tumulum sedeo moestusque meorum,
Qui viguêre diu praestanti pectore et armis. 396
Noctem egit cantus : pelago lux alma refulsit ;
Surrexitque toro Phingal, dextrâque coruscum
Concussit pilum. Sese sub littora perfert
Impiger ; aere renidentes, nos pone subimus. 400
Aspirant aerae, laetos date classibus Austros,
Morvenidae, clamat, patriosque requirite portus.
Tollimur inde leves curvato gurgite in altum ;
Exultansque* animis, vehitur generosa juvenus
Per mare caeruleum latè spumantibus undis. 405

* Nota, N.

FINIS.

NOTÆ.

NOTÆ

IN

LIBRUM PRIMUM.

A.

REM aggreditur Ossianes absque ambagibus, ad eventum festinans. Ante Turam, arcem Ultoniae, seu Ullinis, quae provincia est Hibernae ad Aquilonem, sedisse canit Cuchullina, Semonis filium. Quò magis autem hâc imagine defigantur auditorum animi, alia, huc spectantia, nitidè describit.

B.

Fuit Cuchullin Caledonius, insulaeque regnator Alatae*, quae Ebudarum, sive Hebridum tertia est ad Scotiae Occasum. Illic sedem habuit Duncacidem, quae ad hunc usque diem partim duravit; marisque fluctibus penè cingitur. Stat juxta Lapis, cui Luathum, canem Cuchullinis venaticum, ligari solitum memoriae proditum est. Vir erat fortissimus: si quis nos inter robore cursuque praestet, Cuchullini comparatur. Illius lethum nobili ploravit carmine Ossianes.

* Anglicè Sky.

C.

Gaëlica, seu Celtica vox haec, Moran, significat multitudinem : nomenque est fòrs poëticè inditum timido litoris marisque exploratori.

D.

Pro cyathis Majores nostri quibusdam patulis utebantur marinis conchis ; atque hunc morem ad ultima servatum tempora vidimus.

E.

Fuit Suaren Starnonis filius, rexque Lochlinis, quae plaga est Scandinaviae. Caesus est a Gramo, Norveciae principe, qui tertio saeculo diem obiisse supremum dicitur. Vid. Sùmhius, rerum Dan. Scriptor. V. I. p. 94, &c.

F.

Selma, Phingalis regia, quae alio quoque nomine ab Ossiane appellatur Taura, et a quibusdam Scotis scriptoribus Beregonium, surgebat è dorso tumuli praeter pelagus ; distabatque aequè penè a faucibus sinuum Etive ac Crenan, eam Argatheliae interluentium plagam, quae nunc Lorna superior vocatur.

G.

Morven, Scotiae pars Occidua atque Aquilonaris, aetuarium Glottae inter fretumque Orcadicum concluditur ; plagamque montanam complectitur Perthensis praefecturae. Montibus et vallibus profundis intersecatur. Mor-

ven Gaëlicè idem est, ac si Latinè magni montes dicerentur.

H.

Malmor mons est Morvenis ; idemque sonat ac ingenti mole mons.

I.

Quàm varia, quàm lucida, vitamque spirans est, quae sequitur pictura, ceu conscriptio ! Si tot dissitos locis heroas in arma cogere suscepisset Graiius Homerus, infinitus foret. Rem paucis Ossianes exequitur versibus.

K.

Fuit Connal heros Caledonius conjunctissimusque Cuchullini. Patrem habuit Colgara.

L.

Dux erat Calmar a Conactâ, quae Hiberniae provincia est ad Occasum. Illius pater dicebatur Matha, sedesque Lara.

M.

Cromla mons est Ultoniae, quae Hiberniae provincia est ad Aquilonem. Mons iste scopulis antrisque asper mirè reddit sonores. Cromlae supercilio sita erat arx Tura.

N.

Mora Hiberniae plaga est ; idemque in Scotiâ nomen occurrit. Nec mirum : qui etenim nos inter gentem à

priscis ducunt Caledonibus, eâdem, quâ Hiberni, linguâ utuntur.

O.

Phallidis nomine nota fuit olim Hibernia, vel Hiberniæ pars.

P.

Hiberniæ nomen patrium Erin est ; hinc Erigenæ.

Q.

Lego plaga est Conactæ. Arx etiam, seu sedes Brannonis, cuius filiam, Evirallyna, duxit in uxorem Ossianes, Lego dicebatur.

R.

Albin antiquum est patriumque Scotiæ nomen : hinc Albion.

S.

Cona, fluvius Scotiæ sat magnus, e monte Nigro desiliens in sinum Etive, sub faucibus ad Atlanticum Oceanum vocabatur Lora ; quæque inde Aquilonem versus ad usque sinum Leven protenditur plaga, montibus et vallibus intersecta, Conæ quoque nomine erat nota.

T.

Scipionis instar contendit Calmar bellum inferendum esse hostis finibus.

V.

Hiberniae rex erat eo tempore Cormac ; atque adhuc puerulus. Fuit Phingali necessitudine conjunctus : a rege nam Trenmore, Phingalis proavo, duxit originem.

U.

Cum tragica exponit, praecellit Ossianes. Duchomeris saevitiâ, quod narrat facinus nîl curantis, Murnae solerti virilique virtute, rapidâ oratione, quae totam explicat rem, atque alterno insperatoque percellimur vulnere ; dulcique nescio quâ demersi aegritudine conquiescimus.

X.

Gormal, Lochlinis mons.

Y.

Saepissimè luxuriat Homerus ; in hoc describendo curru, jugalibus, ipsoque Cuchulline Ossianes. Haud dubitandum quîn paucis exposuerit, quae viderat explorator : at erant ea fusiùs proponenda Ossianis auditoribus, quippe qui talibus, utpote jucundis, oblectarentur.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque docendo.

HOR. *A. P.*

Didûs violavit historiam Virgilius, popularibus placiturus suis. E rhedis pugnavisse Gallos Britannosque docent Caesar et Tacitus.

Z.

Similitudinibus abundat Ossianes; omnesque abundavere veteres poëtae. Si harum invenit usum verborum inopia, servat adhuc utilitas: afferunt enim eloquio multum lucis et venustatis. Has autem mirâ seligendi sagacitate quotquot poëtas longè superat Ossianes. Quae in cultioribus civitatibus debentur hominum arti, atque luxuriae, penè ignoravit Caledo; at mundi contemplatus est aspectum; ibique rerum suarum invenit aptissimas effigies. Quae, ut ita dicam, componit elementa, non admodum fòrs multa sunt; sed varia est harum facies, semperque renovatur. Suis autem hñc similitudinibus depingit Ossianes tanti horrorem praelii aptiùs multò, quam, si Homeri in morem, mille heroum funera persequeretur.

a.

Hanc similitudinem prorsus pervertit Anglus interpres, Macphersonus. Quod enim vertit, non intellexerat exemplare. Hoc autem saepiùs esset notandum.

b.

Tempestivè ad hanc se convertit virginem poëta. Sic etenim emollit auditores, luctuque replet. Vix talia Homerus curavit: vel, siquando attingat, tot explicat ambagibus, ut omni destituantur aculeo.

c.

Optimè hac utitur interrogatione Ossianes. Inde quidem fit, ut, prout oportet, tantâ re animos defigamus.

d.

Cessat jam pugna ; utque hiabamus, frustrari querimur.
Verùm, si nostra paulùm differatur voluptas, aucta hinc
renovabitur.

e.

Quamvis non usque adeo patuisset Celtarum hospitali-
tas, ut ad convivia hostes accerserit, sapienter tamen canit
Ossianes Suarena vocatum ad Cuchullinis fuisse coenam.
Intelligebat enim neminem hominibus maximè commen-
dari, cui non ea tribuerentur cumulata, quae vulgò pluri-
mi habentur. Id non perpenderat Homerus ; illiusque
Achilles non omninò amatur.

f.

Sic respondit Hyperboreus iste Polyphemus.

g.

Plena robore sententia ! Non quaerit Cuchullin quid
minitatus fuerit Barbarus ; faciliq̄ue movet cantum transi-
tione. Apud Albineos Hibernosque populos in magno erat
honore cantus : praelia ciebat, honestabat funera, convi-
viis miscebatur, oculos in dulcem claudebat somnum.
Hinc, vacante fabulâ, uti sub noctem fit, aliundè quaesita,
plurima decantat Ossianes.

h.

Ullinis, seu Ultoniae.

i.

Gulbin mons est Hiberniae, itèmq̃ Scotiae.

j.

Quem canit amorem Ossianes, tenerrimus est : imis haeret animae sensibus ; blandisque perfusus deliciis nunquam eo loci deturbatur. Percurrit quidem venerandus senex quidquid humani corporis aspectu est speciosius ; nec ultrà, vel cogitatione, progredi videtur.

k.

Sedebant eo tempore Cuchullin Carrilque ad Crimoris atque Brasollydis sepulchrum ; unde fors repetenda hujus canendi Episodii ratio.

l.

Nescio utrum amantissimum thalami consortem, fortemve admirer militem : est cur in Cuchulline utrumque admiremur.

m.

En ! quintùm nominatur Phingal, cujus oblivisci non sinit nos optimus poeta.

n.

Credebant Caledones circumstare ante cujuspiam obitum morte obitâ figuras. Lugubria autem haec exequitur Ossianes, ut, mox in medium adducendâ, magis magisque Umbrâ Crugalis commoveamur.

NOTAE IN LIBRUM SECUNDUM.

A.

Qui condunt historiam, veritate duce varios enarrant eventus: poëtae autem plurima comminiscuntur, quibus Lectorum animos mulcent; potitque ad virtutis cultum hortantur. Suis tamen conciliant hi quam possunt fidem commentis. Mirum quidem est, quod sub initium hujus libri conspectum fuisse dicitur. Verùm, quae de visis mortuorum Umbris hîc passimque transdit Ossianes, in vulgi opinionem ubique terrarum facilè conveniunt; quique Cru-galis videt Umbram, vir probus est, atque fortissimus. Sub noctem procumbit is, a milite diversus, ad plangentem aquarum rivum, veteremque arborem, foliis atque omni nudatam virore. Obductus musco, est illi pro pulvinari lapis; latè loca circumstrepunt vento. Jam placidissimè dormit heros; ignisque tractum, atque igni insidentem aspicit Crugala, quem vel nos, haec legentes, aspicere atque auscultare coràm videmur.

B.

Anteqàm accesserit institutio, queis valdè percellimur, omnia nos animabus intùs agitari credimus; neque aliam rerum causam explicationemque assequimur. Hinc ea facilè in totidem convertimus homines, aut hominum similia effingimus; omnes aded, quot sumus, poëtae nascimur.

Hinc etiam apud omnes penè gentes pleraque Diis, Geniisve, erant repleta : atque illi ad hominum normam boni mali que fingebantur ; similibus dicebantur fungi muneribus ; similibus colebantur ritibus ; diris cruciatibus atque sacrificiis, si crudeliores putarentur ; hymnis, musice, choreis, si alacriores.

C.

Defunctas corporibus animas opinabantur Ossianis Populares nil ampliùs ad ea valere, quae fortiter agebant olìm. Ventos tempestatesque commovebant hae. Quod ad humana attinet, penè torpere intelligebantur.

D.

E superstitionibus vulgi caput exserit Ossianes ; satque significat non iis se multùm teneri. Caeterùm, ut ubique, reddit hìc cuique convenientia : providus est Connal, bellumque, suis perniciosum, studet avertere ; indè magis est credulus. Totus in armis est Cuchullin, maximèque gloriâ ducitur ; quod quidem hominum genus vix unquam vanâ superstitione irretitur.

E.

Non nisi, qui suâ excellit arte, discriminat quae sunt simillima. Talis tantusque describitur Cuchullin, ut nihil eo majus excogitari posse videatur. Attamen, haud ei quid detrahens, alium nostros ante oculos ponit Ossianes heroa longè praestantiozem. Nescit Cuchullin tergum obvertere, quia veretur os Phingalis, in quo quidquid est virtutis, suo tanquam fonte speculoque visum, admiratur.

F.

Non est, cur aegrè feramus Eriginas hâc paulùm obvolvi nebulâ. Mox enim depelletur ea loco; Suarenisque fastum inopino retundi visu gaudebimus.

G.

Qualis qui legat Suaren, illius superbit Legatus; dominumque suum egregiè agit Morla.

H.

Asperis in se conviciis Homeri crudescunt heroes. Cavet Ossianes ne suis id vitio verteretur. Sunt enim graves; sapientiam callent; cum dignitate semet alloquuntur.

I.

Ob officium in Cormacem, adhuc puerulum, caput objectat periculis Cuchullin; ob necessitudinem, atque etiam amicitiam succurrit ei Phingal. Caecâ fertur irâ in Trojam Achilles; vi, summamque per injuriam profugus Æneas novum in Italiâ condit imperium. Itaque eò se magis commendat hoc Ossianis poëma, quod decus et probitatem doceat, suadeatque.

K.

Cuchullina miror equidem; miror et Connala. Arma Cuchullin ardet; pacem laudat Connal. Ex adverso itaque stant: diversa tamen sentientes, mutuo se illi honore, fideque prosequuntur. Nos quoque, sicut Cuchullin, hîc indignamur, atque calescimus. Blandè reprehendit is

Connala, qui saepius pacem laudârat ; deinde in iras effunditur nobiles ; certusque pugnandi, suos in fortia hortatur.

L.

Nuperrimè ducta fuit in uxorem Dogrena ; ideoque nova appellatur hospes.

M.

Jam cecinit Carril : cantuque ejus duce, en ! acie in mediâ, mediisque armis configentibus, prout res postulabat, versamur.

N.

Crochmor ingens est saxeusque mons ad Conae septentrionem.

O.

Hibernorum res est desperata : atque haec abrupta, exultantiaque nunciî verba sat prae se ferunt quanti habeatur momenti adventus Phingalis. Nondum advenerat ; advenire tantùm nuciatur. Opportuniori autem tempore in scenam adducetur.

P.

Cum premit fortuna, revocant in mentem viri probi quod vel inviti deliquêre. Est sanè perquàm funebre, quod narrat Cuchullin ; at nobile exponit amicitiae amorisque luctamen. Ferdae miserescimus ; ipsumque damnamus,

ut minùs justum, et tenacem propositi virum. Si cedendum amori, non eò usque profectò cedendum est, ut amicitiae jura sanctissima violentur.

Justum et tenacem propositi virum
 Non civium ardor, prava jubentium,
 Non vultus instantis tyranni
 Mente quatit solidâ, neque Auster,
 Dux inquieti turbidus Adriæ,
 Nec fulminantis magna Jovis manus;
 Si fractus illabatur orbis,
 Impavidum ferient ruinae.

HOR.

Q.

Protervâ fronte petit maritum Degyl, petit et amantem; egregièque superbam agit foeminam. Dolendum quidem alias ubique gentium inveniri Degylas, Ferdasque alios, quos malesanus vincit pessundatque amor.

R.

Quos summo affici dolore dicit Ossianes, admodum parcè loquuntur. Noverat enim silentium esse quandoque omni oratione eloquentius, ingentesque stupere curas.

NOTÆ IN LIBRUM TERTIUM.

A.

Est Lora sinûs Etive pars torrentissima ; sinusque hic ad Scotiae occasum per Lornam superiorem, Argathelie plagam, diducitur. Sub faucibus angustior est, ingentique hinc indè protensâ rupe asperatur ; et, tumente atque detumente oceano, ejus aquae vasto cum impetu, sonituque, longè latèque fuso, in praeceps aguntur.

B.

Erat Lodin Scandinaviae Deus, ad cujus rudem effigiem ex lapide preces effundebat Snyven, quasi sacerdos ; unusque erat è Scaldis, qui suos inter Bardorum muneribus magno cum honore fungebantur.

C.

Pulchrum hoc Agandaecae episodium, eò maximè inservit, ut ritè feliciterque Phingalèis absolvatur. Quanto sit futurum usui, non adhuc planè perspicimus ; brevi autem intelligemus. Dum itaque suam voluerit mentem explicare Ossianes, narranti Carrili, solantique, quà potest, Cuchullina, aures intendamus. Est oratorum, est et poëtarum propriam celare artem.

D.

Non unus Pythagoras terno gaudebat numero, sed et Lochlineus Starno, Caledoniusque Ossianes. Solemnis habitus fuit numerus hic ubique terrarum.

E.

Nihil hac brevi similitudine elegantius.

F.

Supercilium cogit atram in nubem Starno; illiusque ardent oculi. In natam mox ipse fulmen ejaculabitur.

G.

Fortem hanc Mentem, degentem coelo, precatur Cuchullin: nec dubito quin ea sit rerum gubernator optimus, quem nostris nos oculis non assequimur. Non videtur Cuchullini sat de eo constare, quem votis adit: accedit enim dubius. Vulgatissima autem erat Caledonum doctrina de animabus, jam corpore defunctis. Hæ quidem nubibus insidere dicebantur, procellasque suscitare: at in iis, quæ hominem spectant, constans erat opinio nîl ipsas omninò pollere. Praeter hoc unum Cuchullinis votum, vix quidquam in Ossiane legimus, quod inter Populares suos Religionem sapiat. Haud tamen inde existimandum est Caledones non abundavisse superstitionibus. Ut enim ex certissimis novimus monumentis, tenebantur Britanni disciplinâ institutisque Druidarum. Verùm ab hisce exponendis abstinuit Ossianes, utpote quæ, multis implicita ineptiis flagitiisque, damnaverat. Communem porrò, de

visis morte obitâ figuris non est dedignatus opinionem in medium afferre ; quae, sin vera, ferenda saltem erat ; mirificèque inserviebat poësi.

H.

Obtuso sit oportet ingenio, qui brevem hanc nitidamque tempestatis descriptionem non admiratur.

I.

De futurâ Phingalis victoriâ non ipse animi confidentissimus dubitat Calmar : atque vel hinc eminet Phingalis virtus, quae ab omnibus laudatur.

K.

Quod committitur Connali Carrilique munus, obire vel ipse potuit Carril. Noluit tamen vir gravis, Connal, projicere animam absque ullo commodo. Haud igitur obstitit Cuchullinis imperio, quem planè videbat certum perdendi Suarena, ubi vir viro congrederetur, aut mediis pereundi hostibus.

L.

Ruit vis expertus concilii. Praecipiti erat animo Calmar ; caecoque pugnabat Marte : vulneribus ergo confectus obiit ; nec quidquam tantis dignum promissis et hiatu gessisse fertur.

M.

Non admodùm dissimilis est Virgiliti locus, *ÆN.* V.
v. 586.

Ut pelagi rupes, magno veniente fragore,
Quae sese, multis circumlatrantibus undis,
Mole tenet : scopuli nequicquam et spumea circum
Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.

N.

Mira est, hoc loci, Ossianis ars. Si, cum Suarene congressus, occumbat Cuchullin, suae barbarus atroxque rex sorti, Suaren, aeternùm gratulabitur ; si verò caedatur Suaren, inutilis erit Phingalis adventus ; poëtaque in arcum, unde referre pedem non poterit, desiliet. At relinquit Erigenas Suaren ; cursuque praecipiti ruit in Phingalidas ; atque ita omnia ritè servantur.

O.

Quis tam ferreus est, ut tanti nunc primùm infausti viri gemitu non moveatur ? Exit is è scenis. Indè Phingala nos toti spectabimus, admirabimur, diligemus.

P.

Quàm bonus est Morvenis rex ! Sui suorumque videt hostem, Suarena ; non tamen ut hostem agnoscit, sed ut dilectae fratrem Agandaecae.

Q.

Non solùm canit Ossianes, sed rei quam canit, est ipse pars magna. Qua propter, ubi quid narrat, commove-

tur, effervetque. Comparat porrò senectutis damna cum iis, quae fortia gesserat juvenis; ipsumque admiramur, unàque miserescimus.

R.

Enitet ubique amabilis adolescens, Oscar. Gloriâ maximè ducitur, totusque avi tenetur admiratione. Est cur tanto magistro, tantum edocenti discipulum, animos benignè advertamus.

S.

Phingalis erat genitor Comal: at de ipso altum est hîc silentium, quia fòrs turbidior fuerit bellator.

T.

Gens, seu ditio, glomeratave Phingalidarum phalanx, dicebatur Phennis.

U.

Optandum foret maximos quosque duces praeceptis institutisque abundavisse Ossianis. Homero utebatur magistro Alexander; pluresque extiterunt Alexandri; unus at Phingal.

V.

Gollus, filius Morni, princeps erat gentis, quae de rerum summâ diù cum Phingale contenderat. Debellatâ eâ tandem, Phingali mirâ devinctus fuit inde amicitia, magnusque habebatur bellator. Erat is tamen animi, quàm par, fidentior; atque, ut ex hoc patet carmine, aliquantulum invidus.

NOTÆ IN LIBRUM QUARTUM.

A.

Quoniam, quae fortia gesserat hoc Hiberniae bello
amantissimus Malvinae Oscar, nunc recensenda sunt, op-
timè ea totam rem audire fingitur. Cum autem advenis-
set, narraturus erat Ossianes apparuisse sibi dilectae Um-
bram Everallynis, monentem ut periclitanti subveniret filio.
Altiùs hinc orditur poëta, suosque canit amores, commis-
samque cum aemulo Cormace pugnam : atque ideò pau-
lùm digredi videtur.

B.

Senectæ damna saepiùs, ut hîc, cum juventute suâ for-
tique aevo comparat Ossianes. Hinc ejus olorina quere-
monia, quâ tantopere movemur.

C.

Ad rem revertitur suam poëta.

D.

Sapienter fingit Ossianes patrem secessisse acie, tumu-
lumque occupavisse : namque revertentis magis magisque

ideò lucebit virtus. Mox Fabii instar descendet ; confidentissimum animi armorumque liberabit Gollum ; Suarenique eripiet victoriam.

E.

Nonne vel Jovi Statori, Romanas sistenti fugientes acies, simillimus est Morvenius Phingal ?

F.

Innovatur pugnae facies : heroum erumpit alacritas mira, aliis aliisque verbis prolata ; pulchrèque, ut par erat, Phingali reservatur Suaren.

G.

Cum praelia describunt Homerus et Ossianes, alias omnino ineunt vias. Plurimos coëcervat casus Homerus ; unum aliumve seligit Ossianes ; totusque huic ornando immoratur. Si quis medium inter utrosque tetendisset iter, omne fors tulisse punctum jure meritoque diceretur.

H.

Hanc tantae effigiem pugnae cum quâdam Virgiliti descriptione, quae Georgicorum I. v. 322. legitur, comparare fas est : nec admodum absimilis videtur.

Saepe etiam immensum coelo venit agmen aquarum,
Et foedam glomerant tempestatem imbris atris

Collectae ex alto nubes : ruit arduus aether,
Et pluvia ingenti sata laeta boumque labores
Diluit ; implentur fossae, et cava flumina crescunt
Cum sonitu, fervetque fretis spirantibus aequor.
Ipse pater mediâ nimborum in nocte corusca
Fulmina molitur dextrâ, quo maxima motu
Terra tremit ; fugère ferae, et mortalia corda
Per gentes humilis stravit pavor ; ille flagranti
Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
Dejicit ; ingeminant Austri, et densissimus imber.
Nunc nemora ingenti vento, nunc littora plangunt.

I.

Uno hoc magis afficimur casu tenerrimo, quam mille,
ab Homero fusè expositis.

K.

Quis non hanc commendet spirantem picturam, miram-
que vatis solertiam, quâ suus quantuscunque servatur
Cuchullini honos, nihilque de Phingalis gloriâ detrahitur ?

NOTÆ IN LIBRUM QUINTUM.

A.

Minorum exposuit heroum pugnas nostros ante oculos Ossianes. Phingali nunc atque Suareni congressis astituri sumus ; horumque certamen sapientèr discriminatur.

B.

Paucis exequitur poëta Caledonius optimi regis laudes. Agamemnona vocat Priamus beatum ob ejus copias populumque. Il. 182. Populum hîc Connal ob regis virtutes.

C.

Rem auget suam Ossianes poëtarum in morem. Haud credit ipse, quæ profert mira ; nec credi posse sperat. Talibus in medium allatis, id unum significat, maximum fuisse duorum fortissimorum regum luctamen.

D.

Devicto Suarene, vulgaris operi finem imponeret poëta. Non ita Ossianes ; majorque Phingala manet adhuc victoria.

E.

Phingalis admirati sumus fortitudinem : admiremur et lacrymas. Homo est ; ipsum tangunt mortalia. Non tamen

flet diu. Sciebat enim Ossianes citiùs lacrymam arescere.

F.

Quippe graviter fuerat vulneratus Orla, quamvis id, datâ operâ, huc usque celaverit Ossianes.

G.

Non quae bellum solummodò, sed etiam quae pulchram sapiunt pacem, commendat Ossianes.

H.

Per primos septem libros Iliados vix apparet maximus Homeri heros, Achilles ; perque alios quinque altum est de illo silentium. Phingalèidos tertio prodit in campum Phingal : saepè tamen fit antè ejus mentio ; acritèrque expectatur. Quo primùm apparet ipse, recedere nostro è conspectu Cuchullina deprehendimus, votisque vel moestum prosequimur. Hunc postea quandoque longè aspiciamus ; tantique viri fidissimum sodalem, Connala, admiramur.

I.

Dicuntur poëtis poëtae invidere : at summa est Ossianis Carrilisque urbanitas ; summâque hi amicitia obstringuntur.

NOTÆ IN LIBRUM SEXTUM.

A.

Quod pingit Ossianes, valdè pingit, sive id lugubrius sit, sive laetius ; lectoresque suos in se rapit, adeòque movet, ut, quidquid ipse sentit, imis id praeordiis sentiant.

B.

Phingalidarum potus admodum parcus fuisse describitur : mentem serenabat ; cantum et nobile ciebat colloquium. Non horum poculis misceri venenum puerulus credidisset Cyrus.

C.

Sicut Phingalis et Agandaeae episodium huic feliciter concludendo poëmati aptissimum erat, sic etiam Trenmoris et Innibaccae eodè tendit ; ideòque decantatur.

D.

Ossianis omnes vi pollent orationes, nitentque venustate ; haec autem longè est pulcherrima. Domandus erat atrox Suarenis animus ; quatuorque maximè obstabant, mutuum Caledonum atque Lochlinidarum odium, Phingalis et ipsiusmet Suarenis inimicitiae, hujus devicti pudor, studium-

que recuperandi quam amiserat famam. Hâc autem oratione ista omnia suaviter fortiterque amoventur.

E.

Ab alienis appetendis adeò se abstinuit Phingal, ut, quae post partam victoriam sibi jure vindicare potuisset, oblata renuat accipere. Non hâc erat indole Achilles. Cum enim reddidisset Priamo corpus Hectoris, seque a Patrocli ideò excusari precaretur Umbrâ, non, ut potuit, id tribuit humanitati, non Jovis imperio, matrisve Thetidis, sed acceptis minimèque spernendis muneribus. En quam pingit honestatem Homerus! Verum ad Euripedem veniamus. Argivorum rex, Adrastus Atheniensem adit regem, Thesea, futurum sperans ut, eo auctore, Thebani extinctos bello sepelire sinant. Asperior fit in supplicem hospitem Theseus, illiusque rejicit aequissimas preces. At, matris tandem motus consiliò et eloquentiâ, Thebanis infert bellum, victorque in Adrastum conviciis adhuc debacchatur. Apparet interim, uti placet poëtae, Minerva; suadetque Atheniensi praemium opis laborisque postulare. Talis est alterius Graeculi virtus, decusque. Morvenius autem Phingal, ubi certior fit periclitari Cuchullina, succurrit ipsi, liberat Hiberniam, socium solatur victum, et magnis effert laudibus; adeòque temperans est ut non solum ab ipso nihil expectet, verùm etiam quae fractus volensque communis obtulerit hostis munera, recuset.

F.

Magnificè tandem de Suarene triumphat Phingal. “Nulla

quidem, ut inquit Marcus T. C. est tanta vis, quae non ferro atque viribus debilitari frangique possit." Ast animum lenire Suarenis nulla potuit validissima dextera : id una confecit Phingalis mira indoles, bonitasque ; hostemque immanem, penitens mutatum, amicitiam ille sibi devinxit sempiternam. Hinc iis, qui nos per injuriam laesere, obviam eamus, benevolentiam instructi, jucundissimamque victoriam spe praesumamus.

G.

Quae sequitur Phingalis doctrina, non est ei multum dissimilis, quam tradit M. T. Cicero in Somnio Scipionis. " Igitur altè spectare si voles, inquit Scipio Africanus, " neque te sermonibus vulgi dederis, neque in praemiis " humanis spem posueris rerum tuarum : suis te oportet " illecebris ipsa virtus trahat ad verum decus. Quid " de te alii loquantur, ipsi videant ; sed loquentur tamen. " Sermo autem omnis ille et angustiis cingitur iis regio- " num, quas vides ; nec unquam de ullo perennis fuit ; et " obruitur hominum interitu, et oblivione posteritatis ex- " tinguitur."

H.

Sapienter de victo fortissimoque viro, Cuchulline, mentio fit : namque indè recreetur carpatque solatium Suaren necesse est. Eò quoque tendit quod de Grumale subjicitur episodium.

I.

Mediocrates poëtae huc illuc discurrunt, ea perquirentes, quibus valdè lectores commoveantur; qui verè poëta est, invenit ea recto tramite.

K.

Refert Conan Homeri Thersitem; perque Ossianis carmina notatur passim verborum animique audaciâ. Si quis nos inter indulgeat rixis, manuque sit futilis, huic solet Conan comparari. Non solùm probos, sed etiam malos describit mores Ossianes; atque hos utrisque ponit limites, quos lucem inter umbrasque facilè agnoscimus. Nemo itaque ab eo, virtutis deceptus specie, in vitium trahitur.

L.

Quae corporis immunia sunt, his plerùmque describit Ossianes, quae ad corpus attinent; nec poterant aliter ea primitùs enunciari. Iste porrò dicendi mos poësim sapit magis, quae pictura est; majoremque prae se fert solertiam ingenii, quod in diversis coëcervandis, atque inter se comparandis, plurimùm versatur.

M.

Qui poëmatis epici profitentur leges, faustum exitum solent praescribere; talem Ilias, talem habet Æneis. Attamen Hectoris funere, Turnique nece, aliquantulum contristamur. Totus autem ridet prospectus sub finem Phingalèidos: liberatur Hibernia; remittitur liber in regnum

Suaren ; recreatur Cuchullin ; redeunt ovantes in patriam Phingalidae.

E. Melchiore Cesarotti, qui Phingalèide illustrandâ mihi praecurrît, plura huc traduxi, more meo digesta ; eòque libentiùs, quòd cum alienigena sit, summoque vir ingenio, et litteratissimus, ab aequâ proficisci aestimatione videbuntur laudes, quibus effert Ossianem. Jamque propositum exegi opus : superest ut gratias agam, quín imò habeam, maximas iis optimis viris, qui defessum labore, me recreabant hortatu ; abberantem recto tramite, me reducabant in viam doctrinâ.

FINIS.

ERRATA.

Pag.	lin.	corr.	inprimisque	Pag.	lin.	corr.	totum
27.	19.		jamque	66.	22.		purisque
54.	14.		placidi	67.	6.		qui
—	15.		concessu	77.	2.		recludunt.
—	19.		peccat	79.	19.		viridi
48.	17.		experientiâ	98.	23.		ingeminat;
49.	6.		lingua	106.	19.		refert,
51.	9.		Teucrorum	130.	9.		fluctûs
52.	3.		Phrygia	143.	4.		extemplò
—	6.		aquae	134.	11.		agnoscens
—	13.		poëta	191.	11.		vallibus.
52.	22.		quod molle,	—	19.		aequore

